

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

ORTAÖĞRETİM
COĞRAFYA DERSİ
(9, 10, 11 ve 12. SINIFLAR)
ÖĞRETİM PROGRAMI

ANKARA 2015

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Ortaöğretim Coğrafya Dersi

(9, 10, 11 ve 12. SINIFLAR)

ÖĞRETİM PROGRAMI

ANKARA 2015

İÇİNDEKİLER

Neden Yeni Coğrafya Öğretim Programı.....	1
Coğrafya Dersi Öğretim Programının Temel İlkeleri.....	3
Coğrafya Öğretim Programının Genel Amaçları.....	4
Öğrenme – Öğretme Yaklaşımı.....	5
Ölçme Ve Değerlendirme Anlayışı.....	6
Öğretim Programının Kapsamı Ve Genel Örüntüsü.....	7
Temalar.....	9
Beceriler Ve Değerler.....	20
9. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	22
10. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	31
11. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	40
12. Sınıf Coğrafya Dersi Öğretim Programı.....	50

NEDEN YENİ COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMI

Yeryüzü ve insan bir değişim içindedir. Değişimin ürettiği dinamizm, dünyada hemen her süreçte ve her mekanizmada görülen temel bir olgudur. İnsanlığın yeryüzünde oluşturduğu süreçlere ve değişime eşlik etmek doğal mantıklı bir yöntem olarak önümüzde durmaktadır. Herakleitos'un belirttiği gibi "değişimden başka hiçbir şey devamlı değildir." Günümüzde bilgi ve bilim alanında değişimin hızı oldukça yüksek düzeydedir. IBM'in yaptığı araştırmaya göre (2006), dünyada toplam bilgi miktarı her 11 saatte yaklaşık 2'ye katlanıyor. Bu süreçte doğru bildiklerimiz yanlışlanmakta, eksik bildiklerimiz tamamlanmakta, yanlış bildiklerimiz doğru hale gelebilmektedir. En önemlisi bilgi alanı yeni bilgiler ile genişlemektedir. Bu gelişme eğitimi de doğrudan etkilemektedir. Öğrenme alanlarında da bilimsel gelişmelere uygun olarak farklı, değişik, yeni fikirler geliştirmek ve bunları uygulamak doğal bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni öğretim programları, eğitim sisteminde daha önce çözülmemiş sorunları çözmek veya daha önce karşılanmayan ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla tasarlanmaktadır.

Dünyada bilgi ya da bilişim toplumu anlayışının ön plana çıktığı günümüzde, coğrafi bilginin daha da önemli hale geldiği sosyal bilimciler tarafından dile getirilmektedir. Hebdige, günümüzde düşüncede, zamansal koordinatların yerine mekânsal koordinatların öne çıktığını, Jameson gündelik yaşantımızı, ruhsal deneyimlerimizi, kültürel dilimizi belirleyen şeyin, artık tarihsel kategoriler değil mekânsal kategoriler olduğunu ifade ediyor. Braudel ise tüm sosyal bilimlerin artık insanı mekân içinde kavramsallaştırma çabalarına daha fazla yer vermeleri gerektiğini dile getiriyor. Coğrafya bilimiyle uğraşanlardan da, sosyal bilimcilerin fark ettiği gerçekliklere uygun coğrafya dersi öğretim programları hazırlamaları beklenmektedir. Buna ek olarak insan yaşamını doğrudan ilgilendiren ve dünya gündemini oluşturan küreselleşme, şehirleşme, iklim değişikliği, planlama, ekolojik sorunlar, uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemleri gibi popüler ilgi alanları, doğrudan veya dolaylı olarak coğrafi yeni bilgileri gerektiren konulardır. Öğrencilerin derslerde ilgi ile izleyebilecekleri ve fikir beyan edebilecekleri konular hakkında, onları güne ve geleceğe hazırlamak önemli bir uğraş alanı olarak görülmektedir.

Türkiye'de de 21.yüzyılın başları ile birlikte yaşanan hızlı değişimin yeni kuşaklar tarafından gözlemlenmesi, bilinmesi, analiz edilmesi, kavranması ve dünyanın önemli ülkelerinden birisinde yaşandığı gerçekliğinin mekânsal izahlarla anlatılması gerekli bir yaklaşımdır. Son yıllarda yaşanan istikrarlı kalkınma sayesinde ülkemiz dünyanın en büyük ekonomilerinden biri haline gelmiştir. Yabancı turistlerce tercih edilen öncelikli ülkelerden birisi olmuştur. Az gelişmiş ülkelere yardımda duyarlı, yani çevresindeki ülkelere ve dünyaya yardım elini uzatan ülkeler arasında ön sıradadır. Balkanlardan Uygur bölgesine, Arakan'dan Somali'ye kadar pek çok coğrafyada Türkiye'nin izlerine rastlamak mümkündür. Türkiye dünyada yaklaşık 120 ülke ile dış ticaret bağlantısına sahiptir. Ekonomik büyüklükte G-20 ülkeleri arasında yer almaktadır. Yani Türkiye bölgesel ve küresel bir ülke/güç haline gelmiştir.

İktisadi kalkınmaya bağlı olarak gerek toplum yaşamında gerekse bireylerin hayatında önemli dönüşümler gözlenmektedir. Sözelimi artan refah düzeyiyle birlikte kişi başına düşen cep telefonu, tablet, bilgisayar, navigasyon cihazı gibi teknolojik cihazların kullanımı hızla artmaktadır. Hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen bu cihazlar coğrafi bilgi sistemlerine bağlı olarak çalışmaktadır. Ulaşım ağlarının iyileşmesine paralel olarak artan turizm hareketliliği bireylerin farklı coğrafi alanları görmelerini sağlamış, bu sayede coğrafya bilgisine duyulan ihtiyaç artmıştır. Bütün bu gelişmeler insanların günlük yaşam tarzını etkilemiş ve coğrafi bilgi günlük hayatta yoğun kullanılan bir bilgi türü haline gelmiştir. Türkiye'deki sosyal ve iktisadi gelişmeye bağlı olarak ortaya çıkan yeni bilgi birikiminin öğretim programlarına yansıtılması bir zaruret olmuştur. Bu gerekçeler ışığında liselerde okutulan Coğrafya dersi öğretim programının yeniden gözden geçirilmesi ve ortaya çıkan bu yeniliklerin programa yansıtılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir. Belirtilen gerekçelerle hazırlanan Coğrafya Öğretim Programının vizyonu; lise öğrencilerini coğrafya okuyazarı bireyler olarak yetiştirmek biçiminde tanımlanmıştır. Bu bağlamda coğrafi bilgiyi elde eden, sorgulayan, edindiği bilgileri günlük hayatında kullanan, özgüven sahibi, sorun çözen, işbirliğine açık, etkili iletişim kuran, evrensel ve toplumsal değer yargılarını, göstergelerini, ritüellerini analiz eden, coğrafi sunum tekniklerinden yararlanarak sürdürülebilir kalkınma için yaşam boyu öğrenmeyi savunan, coğrafya okuyazarı bireyler; aynı zamanda coğrafya bilimine ilişkin bilgi, beceri, tutum ve değere sahiptir.

Coğrafya okuyazarı öğrenciler, fiziki ve beşeri coğrafya konularına ilişkin temel bilgileri ve ortam - insan etkileşimine yönelik bilimsel süreç becerilerini yansıtır. Bu öğrenciler, kendilerini küresel ve toplumsal sorunların çözümü konusunda sorumlu hisseder, özgün ve analitik düşünme becerileri vasıtasıyla bireysel ve işbirliği temelli alternatif çözüm önerileri üretebilirler. Ayrıca coğrafya okuyazarı bir öğrenci; bilginin zaman içinde değişebileceğini yaptığı araştırmalarla fark eder. Edindiği bilginin zihinsel süreçlerde işlenmesinde, bireyin yaşadığı topluma ait değerlerin, inançların ve geçmişten gelen medeniyet tasavvurunun farkındadır. Coğrafya okuyazarı öğrenciler sosyal ve teknolojik dönüşümlerin insan - ortam arasında meydana getirdiği etkileşimi de kavrar.

Bu vizyonla hazırlanan Coğrafya Öğretim Programı, "Coğrafya" dersi adı altında, 9-10-11 ve 12.sınıflarda yürütülmek üzere tasarlanmıştır. Tematik öğrenme anlayışıyla hazırlanmış olan program; tema, ünite, konu, kazanım, kavram, beceri, tutum, değer ve açıklamalardan oluşmaktadır. Programda 10 adet tema belirlenmiş ve her sınıf için temalar aynı tutulmuştur. Temalar içerisindeki üniteler ise modüler yaklaşıma göre tasarlanmıştır. Temalara ait ünitelerin her sınıfta değişmesi farklı konuların ele alınmasını sağlamıştır. Farklı konular, ilgisi konulara göre değişen öğrencilere hitap etmesiyle programı hem zenginleştirmiş hem de güçlü kılmıştır. Programda öngörülen beceriler ve değerler, kazanımlarda açık ve net olarak belirlenmiştir. Becerilerin ve değerlerin kazanımlarla doğrudan bağlantılı olması, kazanımların anlaşılması ve öğretmenler tarafından uygulanması sırasında kolaylık sağlayacaktır.

Kazanımlarda beceri temelli olanlar etkinlik olmayıp (harita çizme, grafik çizme gibi) konuyu kavratacak performans niteliğindedir.

Ünitelerle ilgili belirtilen kavram ve anahtar kelimeler ünite sınırları açısından genel bir çerçeveyi ifade etmektedir. Kelime ve kavramlar aynı zamanda kazanımların elde edilmesinde hareket noktalarını da açıklamaktadır. Bilimin gelişmesi nedeni ile yeni kavram ve kelimelerin ortaya çıkabileceği gerçeğinden hareket edildiğinde, bu çerçeve özelliğinin gereği olan esnekliğinde dikkate alınması uygun olacaktır. Keza ünitelerdeki okuma parçaları ile ilgili bazı başlıklarda öneri getirilirken bazı başlıklarda da boş bırakılarak daha geniş bir çerçevede değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Programda; 4 yıl boyunca, 170 kazanım öngörülmüş, bu kazanımlarla birlikte yaklaşık 94 becerinin öğretilmesi amaçlanmıştır. Bunlardan 70 kadarı genel becerilerden, kalanları ise sadece Coğrafyaya özgü becerilerden oluşmaktadır. Becerilere belirtilen sayıda yer verilmesinde programın ölçme ve değerlendirme anlayışının da etkisi vardır. Beceri ve değerlerin kazandırılmasının belli bir zaman dilimini gerektirmesi süreç boyutlu bir ölçme ve değerlendirme anlayışını gerektirmektedir. Böylece kazanımların niteliği ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımı arasında uygunluk sağlanmıştır.

Programın özgün yanlarından biri de değerler boyutudur. Nitekim Programda öngörülen kazanımlar içerisinde 12 farklı değere yer verilmiştir. Öngörülen değerler içerisinde özellikle kaynakların bilinçli ve tasarruflu kullanımı, doğal ve kültürel mirasın korunması, çevreye duyarlık ve insan ilişkilerini akrabalık bağı ile değerlendirme gibi değerleri benimsetmeye ayrı bir önem verilmiştir. Sayıları farklı olmakla beraber her sınıf düzeyine uygun değer bulunmaktadır. Günümüzde değerler eğitime gösterilen özen dikkate alındığında programda yer alan değerler; özellikle doğal kaynakların bilinçli kullanılması ve çevre duyarlılığının yerleştirilmesi açısından programa güç katmıştır. Programda, beceriler ve değerler her temanın kazanımı ve kavramlarından hemen sonra verilerek bütünlük oluşturulmuştur.

Programın tasarımında; öğrenci merkezli olması, temalar üzerinden coğrafi bilginin yaşamsal becerilere dönüşmesi hedeflenmiştir. Programın kazanımlarının belirlenmesinde bilgi, beceri, tutum, değer ve kavram boyutlarının öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olması gözetilmiştir.

COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL İLKELERİ

Coğrafya dersi öğretim programı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun İkinci Bölümü'nde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır. Buna ilave olarak programın hazırlanmasında aşağıdaki ilkeler benimsenmiştir:

1. İnsan yaşamında ve doğal çevredeki değişimin sürekliliği,
2. Bilgi ve teknolojiye bağlı değişim,
3. İnsan - mekân ilişkisinde coğrafi perspektif,
4. Doğal kaynakların kullanılmasında sürdürülebilirlik,

5. Nüfus yapısındaki dinamizm,
6. Coğrafya bilgisinin ekonomik kalkınmadaki başat rolü,
7. Coğrafya, toplum, tarih ve kültür ilişkisi,
8. Afetler ve güncel sorunlara duyarlılık,
9. Çevre duyarlılığı,
10. Disiplinler arası ve
11. Türkiye vizyonuna uygunluk.

COĞRAFYA ÖĞRETİM PROGRAMININ GENEL AMAÇLARI

Coğrafya Öğretim Programının genel amaçlarının hazırlanmasında 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Birinci Bölümü'nde yer alan genel amaçlar dikkate alınarak Türkiye'nin ülkesel, bölgesel ve küresel vizyonuna uygun bir yaklaşım benimsenmiştir. Tasarlanan yeni Coğrafya Öğretim Programı ile öğrencilere;

1. Coğrafyanın bir bilim olarak algılanmasını sağlamak ve Coğrafyaya karşı olumlu tutum geliştirmek,
2. Günlük hayatında kullandığı Coğrafya bilimi ile ilgili genel bilgi ve kavramları kazandırmak,
3. Günlük yaşamı ilgilendiren coğrafi olayların neden-sonuç ilişkisine bağlı olarak öğrenmesini sağlamak,
4. Yeryüzünün temel fiziki coğrafya bilgileriyle birlikte süreçleri ve işlevleri hakkında bilgi kazandırmak,
5. Yeryüzünün temel beşeri coğrafya bilgileriyle birlikte süreçleri ve işlevleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak,
6. Yeryüzünün temel iktisadi coğrafya bilgileri ile süreçleri ve işlevleri hakkında bilgi kazandırmak,
7. Dijital ortamlarda harita okuma, yorumlama, sorgulama ve çizim becerisi kazanmalarını sağlamak,
8. Türkiye'nin yeni vizyonuna uygun olarak, başta Türkiye ile yakın bölgeler ve ülkeler olmak üzere Dünya'daki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler hakkında coğrafi bilgi kazandırmak,
9. Güncel toplumsal konulara ilgi duyma, bilgi edinme ve coğrafi yorumlar yapabilme becerisi kazandırmak,
10. Türkiye'nin zenginliğini oluşturan tarihi, kültürel, sosyal, ekolojik ve ekonomik değerlerini fark etmelerini sağlamak,

11. Bilinçli birey olarak ülkemizde ve küresel düzeyde yaşanan afetlere, sosyal ve iktisadi sorunlara duyarlı olma ve coğrafya bilgisini kullanarak çözüm önerisi geliştirme becerisi kazandırmak amaçlanmaktadır.

Coğrafya Programının hazırlanmasında önceki programların olumlu yönleri dikkate alınmıştır. Ek olarak öğrencilere coğrafi bilinç kazandırmak, coğrafya bilgilerini günlük hayatla ilişkilendirmek ve günlük yaşamlarında karşılaştıkları sorunları çözmede coğrafya bilgisinden yararlanma yaklaşımı gözetilmiştir.

ÖĞRENME – ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Bilgi ve tecrübe, insanlık tarihinin her devresinde önemli olduğu gibi bugün de geçmişten çok daha fazla ihtiyaç duyulan bir unsurdur. Çağımız, “bilgiyi öğrenmenin” yeterli olmadığı, “bilgiyi üreten”, “bilgiyi ileten” ve “bilgiyi kullanan” milletlerin öne çıktığı bir dönemdir. İletişim imkânlarının çok hızlı geliştiği, dünyanın adeta küresel bir köye dönüştüğü, bilişim teknolojisinin yeni bir çağa kapı araladığı şu zaman diliminde; nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, ülke çıkarlarının uluslararası alanda korunması ve sürdürülmesi hususlarında eğitim sistemimize önemli görevler düşmektedir. Bilgi, iletişim ve teknoloji arasında kaybolmayan, özvarlıklarına sahip, mekân algısı yüksek, farklılıkların bilincinde, girişimci ve donanımlı bireylerin yetiştirilmesinde her ülkede olduğu gibi ülkemizde de Coğrafya derslerinin okutulması anlamlıdır. Coğrafya öğretim programı hazırlanırken bu ihtiyaçlar dikkate alınmıştır.

Genel öğretim içerisinde yer alan öğrenme ve öğretmeyle ilgili kuram, yaklaşım, yöntem ve teknik çok çeşitlidir. Coğrafya bilimi çok disiplinli (multidisipliner) bir çalışma alanı olduğu için Coğrafya öğretim programı, tek bir kurama ya da yaklaşıma bağlı olarak tasarlanmamıştır. Programda; tek bir kuramı, yaklaşımı veya yöntemi temel almak diğer kuram, yaklaşım ve yöntemlerin kazandıracığı avantajı yok edebilir. Bu nedenle öğretmen ve öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate alarak farklı kuram, yaklaşım ve yöntemleri kullanmak öğretim programını güçlü kılacak öğretimi de verimli hale getirecektir. Coğrafya Dersi Öğretim Programında öğrenme ve öğretme kuram ve yaklaşımları açısından bütüncül bir anlayış benimsenmiştir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programında öğrencinin öğrenmedeki sorumluluğu öne çıkarılmıştır. Bu kapsamda öğrencilerin bilgiyi elde etme, sorgulama ve günlük yaşamında kullanma rolüne vurgu yapılmıştır. Bu süreçte öğrenci, öğretime aktif katılacak, bilgiyi zihninde inşa edecek, araştırma ve sorgulamaya dayalı bir yaklaşım benimseyecektir.

Coğrafya öğretmeni, öğrenme ve öğretme sürecinde öğrencilerine kolaylaştırıcı ve yönlendirici bir rehber rolüne sahiptir. Öğrencilerin kendi görüşlerini rahatça paylaştığı uygun sınıf atmosferi oluşturmalıdır. Öğretmen, Coğrafya dersinin önemini, Coğrafya öğrenmenin heyecanını ve öğrendiklerinin yaşamda karşılığını bulabilmenin hazzını yaşatmalı ve öğrencilerinde araştırma ruhu ve bilimsel düşünme tarzını geliştirmek için yüreklendirmelidir.

Coğrafya dersi öğrencilere, gezi, gözlem ve arazi çalışmaları ile gerçek mekânda öğrenme ortamları sağlamaktadır. Öğretmenler, okul bahçesinde ya da yakın çevrede yapacağı ders uygulamalarıyla konuları gerçek hayatla ilişkilendirebilir. Programda yer alan temalar ve ünite içerisindeki konular arazi çalışması yapmaya uygun olarak tasarlanmıştır. Sınıf ortamında işlenen derslerde, öğrencinin aktif katılımının sağlandığı, öğretmenin öğrenmeyi keyifli hale getirdiği, harita, Coğrafya atlası, model küre, akıllı tahta, animasyon, fotoğraf, grafik, taş ve bitki koleksiyonları, belgesel film, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Bilişim Ağı (EBA)'nın hazırladığı kısa sunular, çeşitli etkinlikler gibi öğretim materyallerinin kullanıldığı, sınıfın araziye taşındığı bir sınıf atmosferi oluşturulmalıdır. Bu bağlamda programın tasarımı ve teknolojik imkânlar arazinin sınıfa taşınmasına ve değerlendirilmesine uygundur.

Coğrafya Öğretim Programı; öğrencilerde coğrafi bilinç oluşturacak nitelikte tema, ünite, konu, kazanım, öne çıkan kavramlar örnek ünite başlığı ve içeriklerine göre düzenlenmiştir. Programda, bilgi, beceri, değer ve tutum açısından dengeli bir dağılım sergilenmiş ve öğrenme yaşantıları dikkate alınmıştır. Programda, kazanımlar ile değer, tutum ve beceriler dengeli olarak eşleştirilmiştir. Programın uygulanmasında hem yatay hem de dikey yönlü olarak diğer derslerle bağ kurulması öğretimin verimliliğini arttıracaktır. Programın kurgusunda, mekân algısının ve bilincinin geliştirilmesi, yaşadığı coğrafya değerlerinin farkında olmasına özen gösterilmiş, evrensel değerlere dikkat çekilmiştir.

Coğrafya Öğretim Programı özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için yardımcı bir program ya da kaynak gibi de düşünülmelidir. Bu amaçla, Coğrafya öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin de yardımıyla özel eğitime gereksinim duyan öğrencinin günlük yaşam becerilerine yardımcı olacak temel akademik, sosyal ve bedensel yeteneklerini geliştirmeyi esas alarak ve bireysel farklılıklarını gözetenek "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)" hazırlaması öngörülmüştür.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ANLAYIŞI

Öğretim programları; amaç, içerik, öğretim süreçleri ve değerlendirme boyutlarından oluşmaktadır. Öğretim programlarının bütün boyutları ile uyumlu ve birbirini tamamlayıcı olması başarısını artırır. Öğrencilerin yaşama en uygun biçimde hazırlanması amaçlandığından, öğretim programlarının titizlikle hazırlanması şarttır. Toplumsal gereksinim iyi anlaşılmadan; okullarda uygulanan bir öğretim programının öğrencilerce başarılı olacak öğretim programından kopuk ve uzak olma ihtimali çok yüksektir.

Öğretim programında bu tür çelişkiler yaşanmaması adına değerlendirme boyutunun programla uyumlu olması gereklidir. Değerlendirmenin işlevsel olması büyük ölçüde programın öngördüğü temel kazanımlara ve temel felsefeye uygun olmasıyla mümkündür. Öte yandan değerlendirmenin sağlıklı olması doğru ölçme yöntemleri ve uygun ölçme araçlarıyla yapılmasına bağlıdır. Ölçme ve değerlendirme, öğretim programının uygulanabilirliğine ve başarısına ışık tutan boyutunu oluşturur.

Öğretim programından istenilen başarının sağlanıp sağlanmadığı ve öğrencilerden beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin ne ölçüde kazanıldığı ancak ölçme ve değerlendirme yapılarak anlaşılabilir. Bu amaçla ölçme ve değerlendirme bir tür kalite kontrol sürecidir. Diğer yandan ölçme ve değerlendirme eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesini sağlar. Böylece her aşamada ortaya çıkan sorunları belirleme ve düzeltme imkânı verir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı, sonuç odaklı bir değerlendirme anlayışına sahip değildir. Bu yüzden programda süreç temelli ölçme ve değerlendirme düşüncesi esas alınmalıdır. Bu süreçte öğrencinin etkin katılımının gözlenmesi eğitim ve öğretimin her aşamasında öğrencinin izlenmesi gerekir. Nihayet öğretim süreci sonunda öğrencinin ortaya koyduğu öğrenme ürünü ve göstermiş olduğu performansın değerlendirilmesi gerekir. Geleneksel ölçme araçları içerisinde yer alan objektif testler (çoktan seçmeli, tamamlamalı, eşleştirmeli testler vb.), sözlü ya da yazılı uygulamalarla beraber alternatif ölçme yöntemlerinin kullanılması programın temel düşüncesine daha uygun olacaktır. Bu kapsamda proje uygulamaları, coğrafi ortamlarda gözlemler, sözlü sunumlar, performans ödevleri, harita ve grafik hazırlama ve okuma, ürün sergileme, coğrafya okuryazarlığı gibi çoklu değerlendirme araçlarına yer verilmesi tavsiye edilmektedir.

Coğrafya öğretim programında, temel alınan çoklu değerlendirme araçları ve teknikleri, öğrencilere bilgi, beceri, duyuş ve diğer performanslarını gösterebileceği çoklu fırsatlar sağlayacak ve bu yolla çok yönlü gelişimlerini destekleyecektir. Coğrafya öğretmenleri, sınıflarında olası özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için akademik, sosyal, bedensel, zihinsel yeteneklerini ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak hazırlayacakları “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)”na uygun ölçme ve değerlendirme modeli tasarlamalıdır.

ÖĞRETİM PROGRAMININ KAPSAMI VE GENEL ÖRÜNTÜSÜ

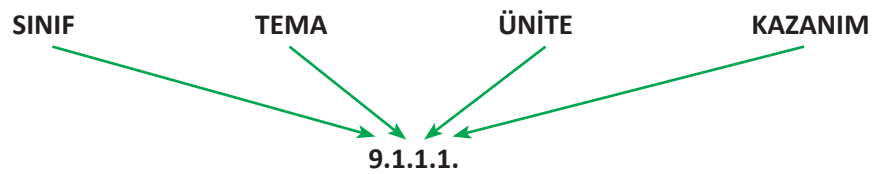
İnsanlığın daima peşinden koştuğu yenilenme ve yenilik ihtiyacı çoğunlukla yanlış bir anlayış ile kim tarafından ne zaman yapıldığı üzerinden yürümüştür. Bununla birlikte asıl önemli olan bakış açısı; kimleri ve neleri etkilediği, hangi dönüşümlere neden olduğu ve ne tür sosyo-ekonomik sonuçlara yol açtığı ölçütleri olmalıdır. Bu anlamda olumlu gelişmelerin yeni bir etki meydana getirmesi, yeni bir anlayış biçimi, toplumsal yaşamda farklılaşma, yeni bir yaklaşım oluşturması beklenmelidir. Doğal olarak öğretim programlarının da yenilenmesi düşüncesi ile yeni yaklaşımları, öğretim tekniklerinde farklılaşmayı, öğreticilerde farklılaşma ve heyecanı, öğrencilerde ise istendik davranış biçimlerinin oluşturulması hedeflenir. Coğrafya öğretimi için tasarlanan yeni öğretim programı da yukarıdaki anlayış eksenini ve hedefleri çerçevesinde hazırlanmıştır.

Coğrafya öğretim programı, coğrafya mesleğindeki güncel gelişmelere, coğrafi becerilere, değerlere, coğrafi bakış açısına göre çağdaş eğitim kuram, yaklaşım ve yöntemlerle ilişkilendirilmiştir. Program, coğrafya öğretiminde kullanılan “tema-ünite-konu” sistematigi üzerine kurgulanmıştır.

Tema, ünite ve ünite içerikleri coğrafyanın günlük hayatın içinde bir bilim olduğu ve günlük faaliyetlerde coğrafi bilginin kullanıldığı anlayışı üzerine inşa edilmiştir. 9. sınıftan 12. sınıfa kadar tüm sınıflarda 10 temanın farklı üniteler üzerinden ülkemizde, bölgemizde ve dünyada meydana gelen gelişmelere göre tasarlanması esas alınmıştır. Bu öğrenme anlayışının öğretmenlere ve öğrencilere aşağıdaki avantajları sağlaması beklenmektedir:

1. Programda oluşturulan 10 tema ile ilgili 9. sınıftan 12. sınıfa kadar seçmeli ya da zorunlu olarak görülen Coğrafya derslerinde lisedeki tüm öğrencilere Coğrafya konularında ufuk kazandırılacaktır.
2. Seçilen temalar içerisinde oluşturulan müstakil üniteler 9. Sınıftan 12. Sınıfa kadar her sınıfta yer alacak ve böylece basamaklı ilerleyen bir model takip edilecektir.
3. Temalar belirlenirken sürdürülebilirlik yaklaşımı benimsenmiş, ancak tekrar gerektirmeyen bir anlayış üzerine kurgulanmıştır.
4. Coğrafi sistematiği dikkate alarak tematik temelli öğretime geçerek coğrafyada güncel, yeni, teknoloji ve coğrafya okuryazarlığını teşvik eden öğretmen modeline geçişi destekleyecektir.
5. Tematik Coğrafya öğretimi, öğrencilerin edindiği coğrafi bilgileri günlük yaşamında hem uygulayarak hem yaşayarak derse olan ilgisini canlı tutacak hem de dersi daha çekici hale getirecektir.
6. Basamaklı ilerleyen tema yaklaşımı ile özellikle 11. ve 12. Sınıflarda, öğrencileri uygulamaya yönlendiren bir yaklaşım geliştirilmeye çalışılmıştır.
7. Temalar başlık ve içerik olarak belirlenirken, öğrencide; bütüncül yaklaşımı desteklemesi, akılda kalıcı bir iz bırakması, entelektüel merak uyandırması amaçlanmıştır.

Programın örüntüsü aşağıdaki şekildedir.

TEMALAR

YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ

Dünyadaki olaylar günlük olarak hızlı değişimler yarattığından coğrafya da hızla değişir. Eyles'in "Günlük Yaşamın Coğrafyası" adlı yazısında da ifade ettiği üzere tekdüze gibi görünen günlük yaşam bile coğrafi incelemeyi hak edecek bir çeşitlilikte ve bir değişim süreci içindedir. Günün haberlerine ait hemen her konu insan ve faaliyetlerinin yeniden dağılımını-yeni coğrafi konuları-gündeme getirecektir. Coğrafya eğitimi görmek sadece gelecekle ilgili tahminler yapmamıza yardımcı olmayacak aynı zamanda bu değişimlerin arkasındaki mekânsal ilişkileri anlamamızı kolaylaştıracaktır. Bu yüzden de meydana gelen değişimler, bizim için daha az sürpriz olacak; bazen değişimlerin geldiğini görebilecek, bizden yana işlemesini sağlayabilecek ve hatta kendimiz değişim yapabilecek duruma gelebiliriz.

Denis Cosgrove'un bir yazısına da başlık yaptığı gibi, "Coğrafya her yerdedir". Coğrafyacılar, kendi çalışmaları için "arazi" olarak adlandırdıkları mekânda araştırma yaparken de, bir Cumartesi günü ailesiyle bir alışveriş merkezinde dolaşırken de gözlem yapmaktan, dolayısıyla da kendi mesleklerini icra etmekten geri kalamazlar. Bu kez Gersmehl ve Brown'ın çok sade ve açık bir şekilde dile getirdikleri gibi, coğrafyacılar, "kendi dünyalarını gözlemlemede her fırsattan yararlanırlar; yani coğrafi okuryazarlardır. Uçaklarda cam kenarındaki koltukları isterler; sapa, üzerinde pek yolculuk edilmeyen yolları seçerler. Gece yolculuklarını tercih etmezler; bilimsel toplantılarını değişik yerlerde düzenlerler; gözlemlediklerini, sürekli olarak, başka yerlerden hatırladıkları ya da haritalarda gördükleriyle karşılaştırmaya çalışırlar."

Coğrafyanın yeni öğretim programı gündelik yaşamın içinde coğrafi ilişkileri anlama mantığı ile hazırlandığı için önce coğrafyacı kimdir, coğrafya eğitimiyle ne amaçlanır, gündelik yaşamdaki payı nedir sorularının cevaplarını keşfetmek üzerine kurgulanmıştır. Özellikle niçin Coğrafya öğrenmeliyiz sorusuna verilecek cevaplar, çağdaş günlük yaşamda oldukça fazla olan coğrafi bilgi kullanımının farkına varılmasında öğrencilere güzel ve farklı bir deneyim kazandırabilecektir.

MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR

Coğrafyacıların nerede? nasıl? ne zaman? niçin? ve neden orada? yı incelemeleri “nasıl olmalı?” hakkındaki tespitleri “Coğrafyacının dili” olan haritalar üzerinde cevaplandırılır. İçinde yaşadığımız çağda coğrafya, teknoloji ile de sıkı sıkıya bağlantılı hale gelmiştir. Coğrafi konum ve haritalandırma, coğrafyadaki soruların tematik cevapları açısından önemlidir. Buna bağlı olarak haritalar coğrafya öğretiminde önemli bir paya sahip olmalıdır. Teknolojinin ortaya çıkardığı cyberspace (sanal mekân) coğrafyacıları da yakından ilgilendirmekte, sanal mekânın görsel yapısı, altyapısıyla ilgili çalışmalar yapmakta ve bunu da haritalamaya çalışmaktadırlar. Bu süreçte coğrafyacılar doğal olarak yeni kartografik ve görsel teknikler de geliştirmektedirler.

Günümüz haritaları birer “sanat eseri” haline gelmişlerdir. Mekânın üç boyutlu haritaları artık sıradan hale gelmiştir. Haritalarla haşır neşir olma ilk devrelerden başlayıp şimdiki uzaktan algılama ve bilgisayar haritalarına kadar coğrafyada her zaman geçerli olmuştur. Haritalama güdüsü coğrafyada daima o kadar güçlü olmuştur ki, Carl Sauer şuna inanıyordu: “Bir coğrafyacı daima onlarla çevrili olmak ihtiyacı duyacak derecede haritaların çekiciliğine kapılmamışsa, bu durumda onun yanlış meslek seçtiğine dair belirtiler var demektir”. Günümüzde, haritalar bilimsel görselleştirme şekli olarak kabul edilmektedir.

Günümüzde yeryüzü doğal ve kültürel değişimlerinin araştırılması ve öğrenilmesi amacıyla kullanılan oldukça hızlı ve doğru bilgilerin elde edilebildiği yazılımlar ve sistemler mevcuttur. Son derece karmaşık yapılara sahip bu sistemlerden periyodik olarak yeryüzüne ilişkin ve milyonlarca ifade edilebilecek veriler elde edilmektedir. Bu veriler teknolojik gelişmenin önemli bir sonucudur. Bu veri organizasyonunu sağlayacak sistem ise CBS (Coğrafya Bilgi Sistemleri) dir. CBS, doğal ve kültürel arazi kaynaklarının en ideal kullanımını belirlemeye yardımcı olan ve arazi kaynak planlamasını başarılı bir şekilde yapan bir sistemler topluluğudur. Uzaktan algılama ise bilgilerin toplanması ve elde edilmesi için önemli bir araçtır. Günümüzde başta cep telefonları, tabletler, sosyal medya yazılımları olmak üzere pek çok sektör “coğrafi bilgiyi ve coğrafi mantığı” kullanmaktadır. İş dünyası, ekonomik kalkınma ve değerlendirme, eğitim yönetimi, mühendislik, lojistik/dağıtım yönetimi, maden tarama, savunma, petrol arama, politik yönetim, kamu sağlığı, kamu emniyeti, toplu ulaşım, basın ve medya, ölçme, haritalama ve veri dönüşümü, bölge ve şehir planlama, çevre vb. CBS’nin yoğun kullanıldığı alanlardır.

Gündelik yaşam ile iç içe olan ve öğrencilerin her gün kullandığı coğrafi bilgiyi fark etmelerinin yolu durumundaki coğrafi konum, haritalar, CBS teknolojilerinin yaşamlarındaki payını uygulamalar ile göreceklerdir. Coğrafi konum ile başlayan, haritalar, CBS teknolojileri ve CBS uygulamaları biçiminde basamaklandırılan öğrenim ile öğrenciler mekânın dilini öğrenmeye başlayacak hatta aynı lisanı konuşmaya çalışacaklardır.

YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN

İnsanın yaşadığı yerin mutlak konum tarifi, aslında Güneş sisteminden başlar. Her ne kadar günümüzde fizik ve astronomi güneş sistemi ile doğrudan ilişkili bilimler gibi görünse de Coğrafya bilimi, Dünya'nın şekli, boyutları, atmosferi vb doğrudan Evren ile ilişkili araştırma alanlarına sahiptir. Güneş sistemi, Güneş'in çekim kuvvetinin etkisiyle; gezegenler, gezegenlerin uyduları, kuyruklu yıldızlar ve meteorların yine güneş etrafında birikmesiyle oluşan gök cisimleri topluluğudur. Güneş sisteminin oluşumu ile ilgili olarak birçok teori vardır. Dünya genellikle 'Mavi Gezegen' olarak adlandırılır. Sebebi ise Uzay'dan Dünya'ya bakıldığında mavi renkte olmasıdır. Dünya'nın yüzeyinde çok fazla su vardır ve mavi rengini bu sulardan alır.

Dünya'nın kutuplardan basık, ekvatorundan şişkin olan şekline "geoid" adı verilir. Geoid şeklinin oluşmasında merkezkaç kuvveti etkili olmuştur. Dünya, yörüngesi üzerinde hareket ederken Güneş ile arasındaki mesafe artar ve azalır. Güneş ile en yakın olduğu noktaya geldiğinde ortalama hızı 960 km/sn artar ancak biz dünyanın dönüşünü hissetmeyiz. Çünkü dünya ile birlikte atmosfer de dönmektedir. Dünyayı diğer gezegenlerden ayıran en büyük özellik ise evrende canlı bulunan yegâne gezegen olmasıdır. Ayrıca hiçbir gezegen dünya benzeri bir atmosfere sahip değildir. Dünyanın şekli ve hareketlerini anlamak belki de yaşamın sırrına vakıf olmaktır. Bir diğer sır ise yeryuvarını meydana getiren jeolojik ve jeomorfolojik yapı ve süreçlerdir.

Dünyamızın dış kısmında katı bir kabuk bulunur. Buna yer kabuğu, litosfer veya taş küre adı verilir. Yer kabuğu farklı kalınlık ve yoğunlukta olan kısımlara ayrılır. Taş küre çeşitli mineral ve kayalardan oluşur. Bazı bilim insanları yer kabuğunda dünya ile beraber var olan fakat özellikleri bugün anlaşılabilen amino silikat taşlar ve çeşitli hallerde bulunabilen tozların çok önemli olduklarını söyler. Kozmolojiye göre, taş ve toprak olmasaydı su temiz olmazdı. Kil tarih boyunca neden önemli olmuştur? Pekmez gibi yüksek enerjili gıdalar elde edilirken neden toprak kullanılır? İnsan sağlığında farklılık yaratan taşlar vb. Bu tip düşünce ve örnekler coğrafi bilginin tecrübe ile ortaya konmuş biçimleridir.

Dünya'nın fiziki yapısında her an yaşanan değişim, iklimle birlikte kayaların oluşturduğu zemin ve kayaların etkisi ile yaşanan biyolojik davranış tarzı, yeryuvarında kendine özgü çok çeşitli yer şekilleri meydana getirmiştir. Mavi gezegenin süreçlerinin bir bütün olarak anlaşılması önemli bir bakış açısı sunacaktır.

DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ-TOPRAK

İklim değişikliği son yıllarda giderek artmıştır. Sıcak hava dalgaları, yağış, deniz seviyesinin yükselmesi, insan sağlığını direkt etkilemektedir. Bununla birlikte, su ve besin kalitesi, tarım, kan emilmesi ile geçen hastalıklar ve bazı enfeksiyon hastalıkları dolaylı olarak iklim değişikliğinden etkilenmektedir. Kırsal kesimlerden şehirlere göç, şehirleşme, teknoloji, endüstri, toprak kullanım alışkanlıklarının değişmesi iklim değişikliğini hızlandırmaktadır. İklim değişikliği etkilerine bağlı olarak artan bazı doğal afetlere ve göçlere yol açmaktadır.

İklim değişikliğinin insan topluluklarına ve insan sağlığına etkileri çok genel anlamda ele alınmakta ve spekülasyon yaklaşımlara maruz kalmaktadır. Hastalıklar ve yaşam beklentileri ile ilgili özel projeler yapmak için yeterli veriler yoktur. Bununla birlikte, iklim değişikliğinin insan sağlığı üzerinde etkilerini araştırırken yaş, cinsiyet, temizlik koşulları, sosyoekonomik durum, cilt yapısı, nüfus yapısı ve dağılımının dikkate alınması gerekmektedir.

Su insanların ve canlıların hayatında çok önem taşıyan bir maddedir. Su, sadece yaşamak için gereken bir madde değildir, yaşamın ta kendisidir. Su yaşamın başladığı ilk yer ve tabiatla beraber canlıların yaşamı için önemi ölçülemeyecek bir bileşiktir. İnsan vücudunun büyük bir kısmı sudan oluşmaktadır. Canlı organizmayı oluşturan hücrelerin yaşam faaliyetlerini devam ettirebilmesi için suya gereksinimleri vardır. Hava, su, ışık ve besin maddeleri tüm canlılar için temel gereksinimlerdir. Dolayısıyla su, oksijen, ışık ve beslenme kaynakları dikkatli kullanılmalı, bilinçli davranış tarzı tüm insanlığa kavratılmalıdır. Bu da ancak coğrafi bilinç kazandırma ile mümkündür.

Hava ve su, toprak içindeki gözeneklerde bulunur. Canlıların beslenebilmeleri ve yaşayabilmeleri için toprağın belli miktarda su, hava, organik ve inorganik madde içermesi gerekir. Aksi halde toprak canlılığını kaybeder. Geçmişten günümüze insan faaliyetlerinin birçoğu topraktan yararlanılarak gerçekleştirilmiştir.

Hava-su-toprak ve bitki birbirinden ayrılmaz bir sistemin temel parçalarıdır. Bu nedenle döngülerin tam anlaşılabilmesi için birlikte değerlendirilmesi pedagojik olarak doğru bir yaklaşımdır. Coğrafya öğretim programında bu sistem, basamak anlayışı ile yapılandırılarak sınıflara dağıtılmış ve bir bütünün parçası olarak görülebilmesi için gerekli vurgular yapılmıştır.

COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN

Bilim insanlarının yaptığı tanımlara bakıldığında, bazı niteliklerin diğerlerine göre daha fazla vurgulandığı anlaşılır. Tanımlarda ağırlıklı olarak yeryüzü ve yeryüzü olaylarına vurgu yapılmıştır. Zelinsky gibi bazı coğrafyacılar ise insanı coğrafyanın öznesi gören anlayışı ön plana çıkarmışlardır. İlk zamanlarından beri coğrafya lokasyon, yön, mesafe ve yeryüzündeki özelliklerin yayılışı gibi mekânsal karakterlerle zaten ilgiliydi. Bugün coğrafyacılar bu geleneği yeryüzündeki olguların mekânsal karşılıklı etkilerinin ve mekânsal düzenlerinin incelenmesi şeklinde genişlettiler. Harita üzerinde mekânsal karşılıklı etkilenmelerde ve mekânsal organizasyonlarda bazı düzenliliklerin keşfedilmesi, coğrafyacıları bu tür kalıpların nedenlerini bulmak üzere teori ve modeller oluşturmaya sevk etmiştir. Coğrafyanın konusunu oluşturan insan-çevre ilişkileri uyum ve modifikasyon şeklinde gelişme göstermektedir. Bunlar karşılıklı etki derecesine bağlı olarak değerlendirilmektedir.

İnsanın çevreyi değerlendirmedeki rolü açısından bakıldığında süreci üçe ayırmak mümkündür: Adaptasyon (uyum); insanlar içinde yaşadıkları çevre ile uyumlu bir hayat tarzı benimsemek zorundadır. Başka bir deyişle insanın yeryüzündeki yaşamı geniş ölçüde içinde yaşadığı fiziki çevrenin türü tarafından biçimlendirilecektir. Modifikasyon (değişim); 20. yy başlarında çevreci görüşten etkilenmeyen coğrafyacılar ortaya çıkmıştı ve fiziksel çevrenin insana kendi habitatını kullanma yolunu seçebileceği çok çeşitli fırsatlar sunduğu fikrini savunmuşlardır. Rekonstrüksiyon (yeniden inşa); Günümüzde insan varolan doğal çevreden bağımsız, planlama, projelendirme yolu ile yapılmış, yapay bir çevre meydana getirme kudretine sahiptir. Toprakta bağımsız laboratuvar ortamında tarım yapabilmekte veya Kanal İstanbul gibi projeler hazırlayabilmektedir. Şayet Kanal İstanbul projesi hayata geçirilecek olur ise tüm Dünya haritalarını değiştirme gibi geniş bir etki alanına sahip olacaktır. İnsanın doğadan bağımsız, doğa ile uyumsuz; paradoks olarak geliştirdiği çevre anlayışına yapay (kurgusal) çevre veya inşa edilmiş çevre denilmektedir. Günümüzde coğrafya çalışmaları, coğrafi çevre kapsamına yapay çevreleri de dâhil etmek durumundadır. Aynı zamanda insanın doğada ve inşa edilmiş çevrede davranışlarının sistematik olarak ele alınması önemlidir. Yer duygusu ve algısı olarak nitelendirilen kuramın üç esas eksenini bulunmaktadır. Birincisi nüfus coğrafyası, ikincisi kültürel coğrafya, üçüncüsü ise siyasi coğrafya olarak görülmektedir.

Modern coğrafyanın kurucularından P. Vidal de la Blache “insan bütün coğrafyanın esasını oluşturur” derken, coğrafyanın da esasını bir cümleyle özetlemiş oluyor. Aynı bakışla Zelinsky coğrafyada, insanın ağırlığını “insanın kendisi hemen her coğrafi denklemde temel öğedir” şeklinde vurgularken, Hoyt ise, coğrafyanın ikili (dual) karakterinin bir kısmını oluşturan insanın coğrafyadaki rolünü “coğrafyacı, insanın ikili karakteriyle ilgilidir; ilki, çevrenin bir elemanı olarak ve ikincisi de çevreyi değiştirici olarak” diye tanımlamıştır. Gerçekten de yeryüzünde bölgesel farklı görünüm ortaya çıkmasına neden olan elemanların başında insan toplulukları gelir.

Coğrafyacılar gerek beşeri gerekse çevresel her tür mekânsal kalıbı gözlemlemek üzere eğitilirler. Bu yüzden de kültürdeki mekânsal çeşitlilikleri tasvir etme ve yorumlamada yeterlidirler. Kültürel yayılma, kültürel ekoloji, kültürel bütünleşme, kültürel mekân, kültürel coğrafi geçmiş ve kültür bölgeleri; kültürel coğrafyadaki birçok bakış açısından yalnızca birini temsil etmektedir. Ancak, kültür coğrafyasının anlaşılmasında yararlı bir bakış açısı oluşturabilirler. Bir kültürün doğduğu yere o kültürün kaynak alanı, yani kültür ocağı denir. Tarih boyunca, giyim-kuşam, beslenme, dil, müzik ve mimari gibi kültürün çeşitli özellikleri bu ocak alanlarından çıkıp yayılmış ve başkaları tarafından da benimsenmiştir. Coğrafyacılar fikirlerin, tekniklerin, aletlerin ve başka değişim unsurlarının bir kültür ocağından başka alanlara nasıl yayıldığıyla ilgilenirler. Başka sözcüklerle, insanların daha önce ihmal edilmiş ya da onların tanıdık olmadıkları fikir ve nesnelere benimseme (belki de değiştirerek) ve kullanmaları olan “fikir ya da nesnelere mekânsal yayılma süreci” ile uğraşırlar. Günümüz nüfus ve yerleşme dağılımına yaklaşım, kültürel öğeler üzerinden açıklanmaktadır.

İNSANIN EVİ: YERLEŞMELER VE KONUTLAR

Yeryüzünde yerleşilmiş mekânın tümü fonksiyonlara göre kullanım alanları halinde örgütlenmiştir. Yerleşme de böyle bir fonksiyonel tür olarak, konut mekânının örgütlenmesi ve dağılışıdır. Genellikle daha sıkışık bir şekilde organize olmuş şehir yerleşmeleri mekân bakımından daha az yer kaplarlar. Buna karşılık, kırsal arazi kullanımı daha fazla alan kaplar. Kırsal alan deyiminin içine, buralarda yer alan ve en küçük birim olan çiftliklerden başlayıp köye kadar uzanan yerleşmelerdeki yalnızca binalar değil, aynı zamanda bunların çevreleri, bahçeleri, tarlaları ve tarım dışı başka fonksiyonları da girmektedir. Bununla birlikte, yerleşme coğrafyasının hem eski hem de yeni olması, yerleşme coğrafyasının tam olarak tanımlanamamış olması, yeryüzündeki farklılıklar yerleşme coğrafyasını daha geniş ve karmaşık olan “insanın evi” konusu ile uğraşmak zorunda bırakır. Doğal barınaklardan, kırsal konutlara, şehirlerden gökdelenlere, inşa tarzından, kültürel öğelere, sosyal ve ekonomik eklentilere kadar pek çok alan yerleşme coğrafyasını ilginç hale getirmiştir.

Yerleşme coğrafyası; ev tipleri (dağılışı, mimari tarz ve inşaat malzemesi dâhil), şehirler, kır ev şekilleri ve yapı malzemeleri morfoloji-biçim kriterini kullanmıştır. Uzun ve karmaşık bir kültür tarihini yansıtan mekân kalıpları ve mimari tarz çeşitliliği üzerine yoğunlaşmıştır. Kırsal yerleşme coğrafyası (ya da kır coğrafyası), geleneksel olarak kültürel coğrafi görünümün üç ayrı özelliği üzerinde odaklanmıştır: (1) Yerleşme kalıbı; köy ve köyden küçük yerleşme birimlerinin dağılışı; (2) tarlaların kalıbı, üretim amaçlı olarak arazinin insan tarafından bölünmesiyle ortaya çıkan şekiller ve kullanışları; (3) ev/konut ve çiftlik tipleri; mimari tarzları ve inşaat malzemesi de dahil olarak çeşitli yerel özellikleri. Kırsal yerleşmeler, zaman içinde ve mekândan mekâna gösterdikleri değişim ve çeşitlilikler bakımından da büyük önem taşır. Kırsal alanları açıklamada en çok tercih edilen yöntemlerin başında, kültürel coğrafi görünümde insanın imzasının en iyi simgesi olan konutlar gelmektedir.

Şehirlerin coğrafi incelemesinde-şehir coğrafyasında-ise üç konu öne çıkar: Bunlar, (1) geçmişte ve günümüzde farklı ülkelerde meydana gelen şehirleşmenin karşılaştırmalı incelenmesi; (2) şehirlerin fonksiyonları ve ülkedeki rolü; (3) şehir içi alanların yani şehir yaşamının konut, sanayi, ticaret ve başka özelliklerinin incelenmesidir.

Şehirleşme sorunları ile hızlı şehirleşmenin sorunları dünyanın ekonomik bakımdan gelişmiş alanlarıyla ekonomik bakımdan gelişmekte olan alanlarında birbirinden oldukça farklıdır. Ekonomik bakımdan ileri alanlarda, şehirleşme yüksek yaşam seviyesiyle hem birlikte yürümekte hem de onun bir sonucu olmaktadır. Şehirleşmenin yarattığı iş bölümü ve özelleşme/uzmanlaşma ise teknoloji, beceri ve üretkenlikte hem büyük artışlara götürür hem de bunların gerçekleşmesini mümkün kılar. Coğrafya öğreniminde, yerleşmelerin sistematik ve bölgesel olarak farklı sınıflandırılmalarından yola çıkılarak, kırsal yerleşme kültürü, şehir yerleşme kültürü, konutlar, inşaat malzemeleri, doğal ve beşeri coğrafya öğelerinin birlikte belirlediği belki de en tipik örneklerdir. Bu nedenle bütüncül ve karşılaştırmalı bir yaklaşım ile öğrencilere kavratılması düşüncesi gereklidir.

VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA

Coğrafya bilimi iktisadi faaliyetleri incelerken; üretimin lokasyonu, türü, kökeni, gelişmesi ve beşeri ortam bağlantıları üzerinde durur. Bu temel karakterler, iktisadi faaliyet sahalarının farklılaşmasının coğrafi boyutlarını ortaya koyar. Ekonomik sorun diğer adıyla iktisadi problem alternatif kullanım imkânları arasında kıt kaynakların nasıl dağıtılacağı problemine işaret eder. Kaynaklar miktarları az olduğu için değil, bu miktarın tüm tüketici isteklerini karşılamada yetersiz olduğu için kıttır. Öte yandan tek kullanım veya dağıtım mekanizmasının bulunduğu bir durumda da ekonomik problem olmayacaktır. Kaynakların kıt ve farklı sonuçlara ulaşma alternatifinin bulunması seçimi zorunlu kılar. Burada iktisatçıların kaynak olarak gördüğü terim genellikle coğrafi unsurlardan birisine karşılık gelmektedir. İnsan ise eşitsizliğin öteki tarafı olarak durmaktadır. Çoğunlukla nüfus olarak tanımlanır. Yani iktisadi her türlü sorun aslında coğrafi gözleme tabi tutulacak olan alandır. İktisadi sorunların aslında nüfus-mekân ilişkisindeki dengenin bozulması ile ortaya çıktığının kavratılması önemlidir. Kırsal, şehir yaşam tarzları, tarım, sanayi, ticaret, hizmet, ulaşım vb. kavramsal alanlar insan-mekân ilişkisinin farklı biçimleridir.

İktisadi Coğrafya, iktisadi faaliyetleri incelerken üç temel sistematik yaklaşım gösterir: Bunlar (1) dağılım düzeni, (2) iktisadi faaliyet sahasında diğer farklı olan öğeler ile olan ilişkiler, (3) diğer iktisadi faaliyet sahası ile olan benzer ve farklı karakterlerdir.

Anadolu'da Taş Devri'nden beri yaşayan insanlar birincil iktisadi faaliyetler ile uğraşmış, Mezopotamya ve Mısır ile karayolu vasıtasıyla ilişki kurmuşlardır. Çukurova ve Amik Ovası gibi verimli tarım arazileri insanları kendisine çekmiş ve buralarda çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmiştir. Ovalarda iklim şartlarının da etkisiyle bazen kuraklık ve kıtlıklar yaşanmış, dağlık bölgelerde ise hayvan-

cılığa dayalı bir tarım ve özellikle koyun ve keçi yetiştiriciliği yapılmıştır. Hayvancılığın önemi dokumacılık ve dericiliğin de ilerlemesine neden olmuştur. Bursa ve Elazığ'da onbinlerce tezgâhta dokunan Türk ipekleri Avrupa'da "Seta Turchia" olarak tanınmıştır. Ayrıca balıkçılık ve ormancılık diğer önemli iktisadi faaliyetler arasında yer almıştır.

Sanayi Devrimi ile büyük bir değişime giren dünya, ekonomik olarak hızlı bir gelişme süreci yaşamıştır. Ekonominin ana kollarından olan sanayi ile birlikte özellikle doğada bulunan hammadde-ler değerlendirilmeye ve şekillenmeye başlamış, sanayi yatırımları ve faaliyetleri artmış ve ortaya çıkan gelişmeler beraberinde zamanla mesafe kavramını ortadan kaldırmış ve küreselleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak dünyada hızla yayılan bir sanayi hamlesi görülmüştür. Ev tipi imalat, atölye tipi sanayi, modern sanayi, ağır sanayi, organize sanayi vb. her türlü sanayi çeşidi farklı bir arazi kullanım tipi doğurmuştur. Böylece sanayi coğrafyası da geniş bir araştırma alanına kavuşmuştur. Enerji kaynakları ve ulaşım ise diğer tüm iktisadi faaliyetleri dönüştüren işlevler haline gelmiştir.

Varlık-yokluk, bolluk-kıtlık arasında geçen insanın yaşama serüveninin buna bağlı olarak şekillenen Dünya ile birlikte ele alınması ve öğretilmesi coğrafyacıların işidir. Tarım, sanayi, ticaret, balıkçılık ve ormancılık bu yaklaşımın sonucu olarak basamaklı bir düzende, öğrencilerin çevrelerindeki iktisat-mekân ilişkisinin farkına varmalarını sağlamak üzere birlikte verilmiştir.

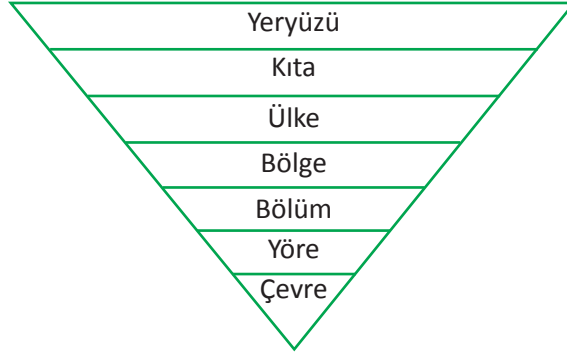
BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER

Coğrafya biliminin yeryüzünün tamamını veya bir bölümünü bölge olarak incelemesinde temel belirleyici, ölçektir. Ölçek tek bir ölçütten ya da ölçüt grubundan oluşabilir. Önemli olan ölçüğe göre sınır tayinidir. Ölçüğe bağlı olarak belirlenen ve sınırlandırılabilen çevresinden farklı karakterleri benzer karakterlerden daha belirgin olan arazi birimlerine bölge denilir. Coğrafyada bölgesel yaklaşım önemli bir ilke ve bölgeler merkezi bir konumdadır. Coğrafi literatürde de artık klâsik olarak nitelenen çalışmaların çoğunu bölgesel monografyalar oluşturur. Her ne kadar bölgeler ve bölgesel yaklaşımlar bazen ağır tenkitlere tutulmuşlarsa da coğrafi bilgileri düzenlemede, örgütlemeye en mantıklı ve en doyurucu yollardan birisi olmayı da sürdürmektedir.

Bölge heterojen bir yapıdadır. Belirlenmesi farklı şekillerde olabilir. Aşağıda bölge tiplerinden bir kaçına yer verilmiştir.

1. Coğrafi Bölgeler: Sınırları fiziki ve beşeri coğrafya öğelerine bağlı olarak belirlenen ve tespit edilen alanlardır. Coğrafya bilminde bölge, çevresinden bağımsız adeta bir "ada" gibi ele alınmaz. Bölge, çevresine göre farklı, kendi içinde benzer özelliklerin belirlediği, yeryüzü parçalarıdır. Fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri dikkate alınarak bölgeler ayırt edilebilir. Fiziki coğrafya bakımından iklim bölgeleri (Karadeniz iklimi vb) ve bitki örtüsü bölgeleri (İran-Turan floristik bölgesi vb) örnek olarak verilebilir. Beşeri coğrafya özellikleri bakımından ise sık nüfuslu, geçici yerleşme, taş konut, tahıl tarımı ve maden bölgeleri gibi ayrımlar yapılabilir.

Bölge ayrımını esas alan sınıflandırmada, büyüklüğe göre coğrafi sınıflandırma aşağıdaki şekilde olmaktadır (Şekil 1):

Şekil 1: Bölge kavramının coğrafi sınıflandırması

a-Yeryüzü: Yeryüzünün tamamı araştırma evreni olarak belirlenerek, tek bir kritere bağlı olarak bölgesel bir çalışma yapılabilir. Dünya'nın büyük akarsularının haritasını yapmak gibi.

b-Kıta: Yeryüzünü meydana getiren karasal ve okyanussal levhalardır. Asya kıtası veya Büyük Okyanus bölgesel yaklaşıma göre birer kıta olarak görülmektedir.

c-Ülke: Kıtaların belirgin coğrafi birimlerle ayrılmış, büyük parçalarına denir. Siyasi anlaşmalar veya savaşlar ile belirlenmiş ülke kavramı bu sınıfta yer almaz. İskandinav ülkesi, buzul ülkesi, yüksek ülke, ardülke gibi.

d-Bölge: Ölçek teşkil eden kriterler açısından çevresinden farklılıkları ile belirlenebilen temel coğrafi birimdir. Heterojendir. Ama bölgeyi karakterize eden bir unsur ön plana çıkar. Örneğin yüksek bölge, yağışlı bölge, yoğun nüfuslu bölge vb.

e-Bölüm: Bölgeden küçük heterojen kriterlerin belirlediği, fakat sınır tayin eden kriterlerin daha belirgin olduğu bölge parçalarıdır (Yıldız Dağları Bölümü vb.).

f-Yöre: Sınırlandırmanın tek bir ölçüte göre yapıldığı, çevresinden belirgin bir farkla ayrılan, bölge parçalarıdır. Göller yöresi, Mardin Eşiği ve Aşağı Murat yöresi gibi pek çok yöre ayrımı yapılabilir.

g-Çevre: Bölgesel ayrımın en küçük parçasıdır. Sınırlandırmanın tek bir unsurdan oluşan ölçeğe göre yapıldığı bölge birimleridir. Çevre sınırını ayırıcı unsurun fizyolojik olarak gözlemlendiği etki sahası veya gelişme sahası belirler. Yani fiziki olarak gözlemlenemeyen belirsiz olan sahalar çevre kapsamına girmez. Keban Baraj Gölü ve çevresi, mücavir alan planı, nazım imar planı, çevre düzeni planı, Ekvator çevresi gibi kullanımlar bu kapsamda değerlendirilmelidir. Çevre birimi ile civar, dolay, kesim ve mahal genellikle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

2. Ekonomik Bölgeler: Bölge oluşturulurken, ölçeğin ekonomik ögelerden seçilmesi ile meydana getirilir. Gelir dağılımı, sanayi, ticaret, tarım vb. ekonomik unsurlara göre ayırım yapılabilir. Türkiye'nin sanayi bölgeleri gibi.

3. İdari - Siyasi Bölgeler: Coğrafi unsurların ayırımında esas olarak kullanılmadığı, idari ve siyasi karar alıcılar tarafından düzenlenmiş ayırım ile belirlenen bölgelerdir. Kriterler coğrafi olmak zorunda değildir. Sınırlar coğrafi ögelere uymak zorunda değildir. Devletlerin anlaşmalarla belirlenmiş, devletin egemenlik hakları bölgesi, yönetim bölgeleri, planlama bölgeleri gibi örnekler verilebilir.

Türkiye'nin Dünya üzerindeki yeri ve konumuna bağlı olarak siyasi bölgelere coğrafya programında hacimli bir yer ayrılmıştır. Ulaşım, turizm, uluslararası ilişkiler, uluslararası ticaret alanında Türkiye'nin başat ülkelerden birisi olması, küresel rekabetin içinde olması yaklaşımın temel nedenidir. Kafkasya, Türkistan, Balkanlar, Ortadoğu, Kuzey Afrika ülkeleri, Türkiye ile olan ilişkileriyle birlikte öğrencilere verilecektir. Ayrıca BM'nin kullandığı gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ayırımından yola çıkarak bazı ülke örnekleri de programa taşınmıştır.

HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE

Uluslararası bir marka haline gelen Türkiye'nin farklı karakterlerinin genç nüfusa öncelikle öğretilmesi coğrafya öğretim programının önemsendiği bir yaklaşımdır. Türkiye teması, Türkiye'nin farklı karakterlerini coğrafi analiz üzerinden vermek yaklaşımına dayalıdır. Buna ek olarak genç nüfusun ülkemizi tanıması, değerlendirmesi, benimsemesi, küresel rekabet ortamının farkına varması için böyle bir bölüm meydana getirilmiştir. Böylece her sınıfta verilmek üzere programa eklenen; Türkiye'nin dünyaya mirası, Türkiye'de göçebe yaşamlar, Türkiye'nin yavaş şehirleri, Türkiye'nin sulak alanları ve endemizm, Anadolu'nun mimari anıtları, Türkiye: turizm devi gibi sıradışı konular belirlenmiş ve fiziki-beşeri ortam özellikleri üzerinden konuların verilmesi amaçlanmıştır.

ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI

Günümüz dünyasında hemen her ülkenin en önemli sorunlarından biri haline gelen afetler ve ortam sorunları, özellikle küreselleşmenin etkisiyle uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bugün ulusal ve uluslararası düzenlemelerde yer alan ve tartışılan bu sorunlar, ekonomik, sosyal ve siyasal yönü olan çözümler beklemektedir. Diğer ifade ile dünyanın ortak sorunu haline gelen çevresel sorunların ancak uluslararası işbirliği çerçevesinde çözülebileceği düşünülmektedir. Program küreselleşme ile ortaya çıkan afetler ve ortam sorunlarının önemi ve bunların çözümüne ilişkin birtakım önerileri öngörmektedir. Bu bağlamda ortam sorunları, sürdürülebilir kalkınma ve bunların ulusal ve uluslararası boyutu çok geç olmadan teması ile verilmiştir. Pek çoğu coğrafi olan ortamdaki kaynaklanan

sorunları, coğrafi tartışmalar ile vermekten doğal bir yaklaşımda yoktur. Belirlenen coğrafi sorunlar aslında bütün Dünyanın da tartıştığı sorunlardır. İki ayrı sistematik ile ele alınmıştır. Birinci aşamada afetler, ikinci aşamada ise coğrafi ortamdan kaynaklanan sorunlara yer verilmiştir.

Afetlerin bir kısmı aniden oluşan, başladıktan sonra insanlar tarafından engellenmesi zor, can ve mal kaybına neden olan yıkıcı doğa olaylarıdır. İnsanlar tarafından oluşturulan yine can ve mal kaybına neden olan olaylar ise beşeri afetler olarak değerlendirilir. Doğal veya beşeri afetler farklı gruplarda düşünülmesine rağmen, doğru bir bakış açısıyla değerlendirme yapıldığında hepsinin temelinde doğal dengeyi bozan ve ona kendini yenileme imkânı verecek tüm yolları kapatan insanın başrol oynadığı görülmektedir. Doğal kaynaklı afetler yer kökenli (jeolojik) afetler: deprem, heyelan, kaya düşmesi, çamur seli, volkan püskürmeleri, tsunami, erozyon ile meteorolojik afetler: sel, su baskını, çığ, don, aşırı soğuk, fırtına, tipi, dolu, sis, aşırı kar, yıldırım düşmesi, kuraklık, aşırı sıcaklık, orman yangınları vb dir. Meteorolojik afetler, atmosfer olaylarının insan açısından yararlı olma sınırını aşmasıyla birlikte afet olma niteliğine sahip olurlar. Beşeri afetler arasında ise, kaynağı insan olan yangınlar, hava kirliliği, insanın doğal çevreyi tahribi ile oluşan toprak erozyonu, su kirliliği sonucu deniz canlılarının ölümü, salgın hastalıklar vb yer alır. Afetler özellikle büyük miktarda insan ve hayvan kaybına neden olmaktadır, bunun yanında tarımsal alanlarda büyük zararlara yol açarlar. Özellikle taşkın sahalarındaki tarım arazileri kum, çakıl ve balçık gibi maddelerle kaplanarak verim gücünü büyük oranda kaybeder. İnsan kaybı, hayvan kaybı, konutlarda hasar, tarımsal ürün kaybı, toprak kaybı gibi sonuçları da bulunmaktadır. Fakat mekanizması, oluştuğu ortam, meydana getirdiği değişme tamamen coğrafya bilgisi ile değerlendirilir. Bu nedenle afetler programda ayrı bir tema olarak öğrencilerin bilinçlendirilmesi hedefine yönelik tasarlanmıştır.

Afetlere ek olarak programda, iklim değişikliği, sığınmacılar ve mülteciler, aşırı şehirleşme, erozyon ve çölleşme, ortam kirlenmesi, kaynakların bilinçsiz kullanımı, yoksulluk ve açlık gibi güncel sorunların da, sorumluluk ve duyarlılıkları artırmak ve ayrıca öğrencinin coğrafya dersine ilgisini canlı tutmak için her sınıfta verilmesi uygun görülmüş, önemli ve tartışılacak konulardır.

BECERİLER VE DEĞERLER

Programda kazanımlarla doğrudan bağlantılı olan beceriler iki kategoride değerlendirilmiştir. Bunlardan genel beceriler olarak belirtilmiş olanlar diğer bilim disiplinleri tarafından da kullanılan becerilerdir. Bununla beraber sadece coğrafya bilimine has olarak değerlendirebileceğimiz onbir adet ayrı beceri belirlenmiştir. Becerilerin tablosu aşağıda verilmiştir.

No	Genel Beceriler	Coğrafyaya Ait Beceriler
1	Araştırma	Harita çizme
2	Tartışma	Harita okuma
3	Yorumlama	Küre ve atlas kullanma
4	Karşılaştırma	Grafik çizme ve yorumlama
5	Verileri değerlendirme	Coğrafya okuryazarlığı
6	Gözlem	Mekânsal değişimi algılama
7	Sorgulama	Kesit hazırlama
8	Kanıt kullanma	Coğrafi bilgilerden yeni bilgi üretme
9	Zamanda değişimi algılama	Coğrafi olgu ve olayları sınıflama
10	Çıkarımda bulunmak	Afiş hazırlama
11	Bilgi teknolojilerini kullanmak	Araziyi analiz etme
12	Yaratıcı düşünme	
13	Proje hazırlama	
14	Analiz	
15	Sunum yapma	

Programda değer eğitimine özen gösterilmiş, kazandırılmak istenen 12 değer belirlenmiştir. Bu değerlerin kazandırılmasıyla her türlü kaynağın korunması ve gelecek nesillere tükenmeden ve bozulmadan aktarılması amaçlanmıştır. Değerler tablosu aşağıda verilmiştir.

No	Değerler
1	Doğal kaynakların kıymetini bilme
2	Doğal kültürel mirasın korunması
3	Tasarruf etme
4	Kaynakların bilinçli kullanılması
5	Çevrenin korunması
6	Akrabalık bağlarına önem verme
7	Ülkemizin dünya mirasına katkısını önemseme
8	Ülkemizdeki farklı yaşam biçimlerini önemseme/zenginlik sayma
9	Mimari değerlerin korunmasını önemseme
10	Sosyal sorumluluk alma
11	Biyçeşitliliği önemseme
12	Doğal kaynakların korunması

COĞRAFYA DERSİ 9. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

No	TEMA	ÜNİTE	KONU	Kazanım Sayısı	Öngörülen Ders Saati	Ders Saati %
1	YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ	COĞRAFYA VE BİLİM	Coğrafya Bilimi ve Felsefesi Coğrafyanın Gelişimi ve Katkı Sağlayan Bilim İnsanları Coğrafyanın Diğer Bilimlerle İlişkisi Niçin Coğrafya Öğrenmeliyiz?	3	4	6.1
2	MEKÂNIN DİLİ HARİTALAR	COĞRAFİ KONUM	Konum Kavramı Ve Önemi Konum Çeşitleri Koordinat Sistemi Saat Dilimleri Türkiye'nin Matematik Konumu	1	7	10.5
3	YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN	DİNAMİK BİR GEZEĞEN	Güneş Sisteminin Oluşumu Yeryuvarının Güneş Sistemindeki Yeri Yeryuvarı Neden Dinamik Bir Gezegendir? Levha Tektoniği Kuramı Jeolojik Zamanlar Türkiye'nin Jeolojik Yapısı	4	6	9.1
4	DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ TOPRAK	YAŞAM KAYNAĞIMIZ: GÜNEŞ VE HAVA OKYANUSU: ATMOSFER	Gezegemizin Isı Enerjisi Taşıyıcısı: Güneş Işınları Yeryuvarlağını Saran Gaz Kütlesi: Atmosfer	1	2	3.0
		TROPOFERDE NELER OLUYOR: HAVA VE İKLİM	Hava Durumu Ve İklim Yaşamın Sürekliliğinde: Sıcaklık Üzerimizdeki Gaz Molekülü Bombardımanı: Hava Basıncı Isı Enerjisinin Nakil Araçları: Rüzgârlar Isı Enerji Deposu: Nem Isı Enerji Akışında: Yağış Büyük İklim Kuşakları Türkiye İklimi	5	14	21.2
5	COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN	NÜFUS DİNAMIĞI ve TÜRKİYE NÜFUS COĞRAFYASI	Nüfusun Önemi Dünya Nüfusunun Gelişimi Ve Dağılışı Nüfus Değişiminde Etkili Olan Faktörler/ Süreçler Nüfusun Nitelikleri Nüfusun Türkiye İçin Önemi Türkiye'de Nüfusun Gelişimi ve Dağılışı Türkiye Nüfusunun Nitelikleri	5	8	12.2

6	İNSANIN EVİ	YERLEŞMELER	Yerleşme Nedir? Yerleşmeler Ve Gelişimi Yerleşmenin Sınırları Yerleşmelerin Sınıflandırılması Türkiye’de Yerleşmeler Türkiye’de Yerleşmelerin Sınıflandırılması	5	6	9.1
7	VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA	EKONOMİK COĞRAFYA	Değişen Dünya: Tarihten Günümüze İktisat ve İktisadi Coğrafya Bir Düzen Arayışı: Ekonomik Faaliyetleri Sınıflandırmak Değişen Türkiye: Geçmişten Günümüze Türkiye’nin İktisadi Coğrafyası Türkiye’de Kalkınma Türkiye’de Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması	4	7	10.5
8	BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER	MEKÂNIN SINIRLANDIRILMASI	Bölge Kavramı Bölgelerin Sınıflandırılması Bölge Planlaması	2	4	6.1
9	HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE	TÜRKİYE’NİN DÜNYA’YA MİRASI	Türkiye’nin Dünya Mirası Listesi Ve Coğrafi Analizi Türkiye’den Dünyaya Yeni Miras Eserler	3	4	6.1
10	ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI	AFETLER COĞRAFYASI	Afet ve Çeşitleri Atmosfer Kökenli Afetler Yer Kökenli Afetler	2	4	6.1
Toplam				35	66	100

9.1. YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ

9.1.1. COĞRAFYA VE BİLİM

Coğrafya Bilimi ve Felsefesi

Coğrafyanın Gelişimi ve Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Coğrafyanın Diğer Bilimlerle İlişkisi

Niçin Coğrafya Öğrenmeliyiz?

9.1.1.1. Coğrafya biliminin gelişiminden yola çıkarak, bilimsel niteliğini kavrar. Çağında öncü olmuş Türk ve Müslüman coğrafyacılarından örnekler verilmelidir.

9.1.1.2. Coğrafyanın bilimler arasındaki yeri ve önemini analiz eder.

9.1.1.3. Coğrafya öğrenmenin gerekliliğini gerçek yaşantıdan güncel ve somut örneklerle ilişkilendirir.

Okuma Parçası: Umulmadık konularda Coğrafya

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Coğrafya, gözlem, tasvir, etkileşim (yer bilimleri, fen bilimleri, sosyal bilimler, mühendislik), coğrafi bilinç, coğrafi farkındalık, coğrafi bakış

BECERİLER

Analiz etme

9.2. MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR

9.2.1. COĞRAFİ KONUM

Konum Kavramı Ve Önemi

Konum Çeşitleri

Koordinat Sistemi

Saat Dilimleri

Türkiye'nin Konumu

9.2.1.1. Farklı konum özelliklerinden hareket ederek Türkiye'nin matematik konumunu sorgular.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Konum, sit, mutlak konum, göreceli konum, ilişkisel lokasyon, grid sistem, paralel-meridyen, enlem-boylam farklılığı, geoid, GPS, Navigasyon, uydu sistemleri, dünyanın hareketleri, yerel saat, saat dilimleri, CBS, uzaktan algılama, Türkiye'nin matematik konumu.

BECERİLER

Sorgulama

9.3. YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN

9.3.1. DİNAMİK BİR GEZEĞEN

Güneş Sisteminin Oluşumu

Yeryuvarının Güneş Sistemindeki Yeri

Yeryuvarı Neden Dinamik Bir Gezegendir?

Levha Tektoniği Kuramı

Jeolojik Zamanlar

Türkiye'nin Jeolojik Yapısı

9.3.1.1. Güneş sisteminin oluşum sürecini kavrar.

9.3.1.2. Yeryuvarının farklı bileşenlerden meydana gelen bir sistemler yumağı olduğunu analiz eder.

9.3.1.3. Yerkabuğunun değişimini Levha Tektoniği Kuramı'na göre açıklar.

9.3.1.4. Jeolojik zamanları aktüalizmle ilişkilendirip Türkiye'nin jeolojik özellikleri üzerinden örneklendirir.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Evren, Büyük Patlama, Güneş, Güneş Sistemi, gezegenler, yeryuvarı, yeryuvarı yapısı, levha tektoniği kuramı, levhalar, jeoantiklinal, jeosenklinal, hava küre, su küre, taş küre, canlı küre, buz küre, aktüalizm, jeolojik zamanlar, fosiller, canlılar, Türkiye'nin jeolojik yapısı.

BECERİLER

Analiz etme

9.4. DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ-TOPRAK

9.4.1. YAŞAM KAYNAĞIMIZ: GÜNEŞ VE HAVA OKYANUSU: ATMOSFER

Gezegelimizin Isı Enerjisi Taşıyıcısı: Güneş Işınları

Yeryuvarlağını Saran Gaz Kütlesi: Atmosfer

9.4.1.1. Atmosferin özellikleri ile ısı enerjisi dolaşımının yaşam üzerindeki etkilerini analiz eder.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Isı, enerji, sıcaklık, güneş ışınları, dalga boyu, dağılma, yansıma, emilme, geçirgenlik, eksen eğikliği, enerji bilançosu, atmosfer, atmosferin bileşimi, atmosfer katları, sera gazları, Van Allen Kuşağı, Kutup Işıkları, meteor yağmuru, ozon, atmosfer ve canlılar.

9.4.2. TROPOSFERDE NELER OLUYOR: HAVA VE İKLİM

Hava Durumu Ve İklim

Yaşamın Sürekliliğinde: Sıcaklık

Üzerimizdeki Gaz Molekülü Bombardımanı: Hava Basıncı

Isı Enerjisinin Nakil Araçları: Rüzgârlar

Isı Enerji Deposu: Nem

Isı Enerji Akışında: Yağış

Büyük İklim Kuşakları

Türkiye İklimi

9.4.2.1. Hava durumu ve iklimle insan faaliyetleri arasında ilişki kurar.

9.4.2.2. Sıcaklığın iklim içerisindeki yerini, önemini, dağılışını ve canlı yaşamı üzerindeki etkisini ilişkilendirir.

9.4.2.3. Rüzgârların oluşumları ve çeşitlerinin canlı yaşamı üzerine olan etkilerini analiz eder.

9.4.2.4. Su buharı ve yağışın oluşum aşamalarından hareketle insan yaşamındaki yerini yorumlar.

9.4.2.5. Büyük iklim tiplerinden hareketle Türkiye iklimini ve iklim tiplerini örnekler üzerinden sınıflandırır.

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Hava durumu, meteoroloji, rasat, iklim, iklim elemanları, klimatoloji, insan ve iklim, termometre, izoterm, sıcaklık dağılışı, sıcaklık değışimi, ısı transferi, sıcaklık ve yaşam, basınç, hava basıncı, barometre, izobar, hava basıncının dağılışı, rüzgar, rüzgar yönü, rüzgar hızı, anemometre, Bofor ölçeği, rüzgar çeşitleri, rüzgâr aşındırma ve biriktirme şekilleri, rüzgar ve yaşam, suyun fazları, su buharı, su döngüsü, mutlak nem, bağıl nem, doyma noktası, buharlaşma, su buharının dağılışı, yoğunlaşma, bulut, sis, yoğunlaşma, yağış, higrometre, plüviyometre, yağış şekilleri, yağış ve yaşam, makro iklim tipleri, planeter faktörleri, bakı, dağların uzanışı, yükselti, karasallık, termik rejim, yerel rüzgârlarımız, Türkiye iklim tipleri.

BEKERİLER

Analiz etme, Yorumlama, Coğrafi olay ve olguları sınıflama

9.5. COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN

9.5.1. NÜFUS DİNAMIĞI VE TÜRKİYE NÜFUS COĞRAFYASI

Nüfusun Önemi

Dünya Nüfusunun Gelişimi Ve Dağılışı

Nüfus Değişiminde Etkili Olan Faktörler/ Süreçler

Nüfusun Nitelikleri

Nüfusun Türkiye İçin Önemi

Türkiye’de Nüfusun Gelişimi ve Dağılışı

Türkiye Nüfusunun Nitelikleri

9.5.1.1. Nüfusun zaman ve mekâna göre farklı dağılış özellikleri ile geleceğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

9.5.1.2. Nüfusun gelişiminde etkili olan temel dinamiklerin değişimini sorgular.

9.5.1.3. İstatistiki verilerden yararlanarak nüfus yapısındaki değişiklikleri sorgular.

9.5.1.4. Türkiye’de nüfusun zaman ve mekâna göre farklı dağılış göstermesinden hareket ederek geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.

9.5.1.5. Nüfusla ilgili verilerden grafikler çizer.

ANAHTAR KELİMELE KAVRAMLAR

Nüfus, nüfus coğrafyası, demografi, nüfus verisi, nüfus sayımı, nüfus artışı, nüfus artış hızı, doğal artış, demografik geçiş, nüfus dağılışı, nüfus yoğunlukları, gelecekte dünya nüfusu, göçler, doğurganlık, doğum oranı, ölüm oranı, nüfus yapısı, nüfus piramidi, faal nüfus, bağımlı nüfus, yaş bağımlılık oranı, ortalama ömür, nüfusun sektörlere dağılışı, Türkiye’nin nüfus yapısı, Türkiye’nin nüfus değişkenleri.

BECERİLER

Sorgulama, Çıkarımda bulunma, Grafik çizme

9.6. İNSANIN EVİ

9.6.1. YERLEŞMELER

Yerleşme Nedir?

Yerleşmeler Ve Gelişimi

Yerleşmenin Sınırları

Yerleşmelerin Sınıflandırılması

Türkiye’de Yerleşmeler

Türkiye’de Yerleşmelerin Sınıflandırılması

9.6.1.1. Yerleşmelerin ortaya çıkışını ve gelişimini insan-mekân ilişkisi açısından anlamlandırır.

9.6.1.2. Yerleşme sınırı-doğal ortam ilişkisini kavrar.

9.6.1.3. Örneklerden yola çıkarak yerleşim birimlerini farklı ölçütlere göre sınıflandırır.

9.6.1.4. Türkiye’de yerleşmelerin ortaya çıkışını ve gelişimini insan-mekân açısından ilişkilendirir.

9.6.1.5. Türkiye’de örneklerden yola çıkarak yerleşim birimlerini farklı ölçütlere göre sınıflandırır.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Sit, situasyon, plan, barınak, konut, ev, mesken, ökümen, anökümen, habitat, yerleşmenin yatay ve dikey sınırları, yerleşme tipi, yerleşme şekli (yolboyu, planlı, kavşak, yıldız, küme, dairevi), yerleşme ömrü (geçici-daimi), yerleşme dokusu, toplu, seyrek, dağınık, parçalı, Türkiye’de mağaralar, yeraltı şehirleri, Alacahöyük, Çatalhöyük vb., mezra, yayla, kom, oba, kırsal ekonomisi, kırsal nüfusu, küçük şehir, büyükşehir, İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa.

BECERİLER

Analiz etme

9.7. VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA**9.7.1. EKONOMİK COĞRAFYA**

Değişen Dünya: Tarihten Günümüze İktisat ve İktisadi Coğrafya

Bir Düzen Arayışı: Ekonomik Faaliyetleri Sınıflandırmak

Değişen Türkiye: Geçmişten Günümüze Türkiye'nin İktisadi Coğrafyası

Türkiye'de Kalkınma

Türkiye'de Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması

9.7.1.1. İktisat ve iktisadi coğrafya ilişkisini tarihten günümüze değişmeler ile yorumlar.

9.7.1.2. Ekonomik faaliyetleri özelliklerine göre sınıflandırır.

9.7.1.3. Türkiye ekonomisinde ulusal ve bölgesel farklılıkları zamana göre coğrafi ortamla ilişkilendirir.

9.7.1.4. Türkiye'de ekonomik faaliyet türlerini özelliklerine göre ayırt eder.

**ANAHTAR KELİMELEK/
KAVRAMLAR**

Üretim, mübadele, Neolitik dönem, saban, çapa, tarım toplumu, sömürgecilik, sanayi devrimi, ticari coğrafya, küresel ekonomi, üretici ekonomik gruplar: birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül, beşincil, ağır sanayi, hafif sanayi, hizmet, bilişim, sistematik bölgesel sınıflandırma, fiziki koşullar, beşeri koşullar, Türkiye'de dönemlere göre iktisadi gelişme.

BECERİLER

Analiz etme, Yorumlama, Coğrafi olay ve Olguları sınıflandırma

9.8. BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER**9.8.1. MEKÂNIN SINIRLANDIRILMASI**

Bölge Kavramı

Bölgelerin Sınıflandırılması

Bölge Planlaması

9.8.1.1. Coğrafyada bölge kavramının önemini ve sınıflandırma kriterlerini ayırt eder.

Mevcut fonksiyon bölgelerini irdeler ve yeni oluşabilecek bölgeler üzerinde beyin fırtınası yapılabilir.

9.8.1.2. Bölge planlamasının kalkınmadaki yerini önemser.

**ANAHTAR KELİMELEK/
KAVRAMLAR**

Bölge, coğrafyada bölge, bölge çeşitleri, bölge sınırlandırma ölçütleri, bölgelerin kesişimi, doğal bölgeler, beşeri bölgeler, bölge planlaması, GAP, DAP, KOP, Tennessee Vadisi Projesi (ABD), Sahel Projesi (Afrika), vb.

BECERİLER

Analiz etme

9. 9. HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE

9.9.1. TÜRKİYE'NİN DÜNYA'YA MİRASI

Türkiye'nin Dünya Miras Listesi Ve Coğrafi Analizi

Türkiye'den Dünyaya Yeni Miras Eserler

9.9.1.1. UNESCO Dünya Miras Listesinde Türkiye'den bir örneğin sunumunu yaparak açıklar.

9.9.1.2. Türkiye'nin dünya mirasına kattığı varlıkları ve onların korunmasını önemser.

9.9.1.3. Türkiye'nin Dünya Miras Listesine aday unsurlarını afişler hazırlayarak tanır.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

UNESCO, Dünya'nın önemli eserleri, Türkiye'deki dünya mirası eserler, tarihi şehirler, konutlar, ortamlar, miras kentler, doğal ortam ilişkisi, taşlar ve mimari, kültür ve şehir, koruma, simgesel anıtlar, yeni eserler ve coğrafi boyutları, dünya mirası sayılma ölçütleri

BECERİLER

Sunum yapma, Afiş hazırlama, Yaratıcı düşünme

DEĞERLER

Ülkemizin dünya mirasına katkısını önemseme

9.10. ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI

9.10.1. AFETLER COĞRAFYASI

Afet ve Çeşitleri

Atmosfer Kökenli Afetler

Yer Kökenli Afetler

9.10.1.1. Afetleri oluşum kökeni ve karakterlerine göre sınıflandırır.

9.10.1.2. Atmosfer ve yer kabuğunda meydana gelen olaylar ile afetler arasında ilişki kurar.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Afet, doğa, beşeri ve biyolojik kökenli afetler, hızlı ve yavaş gelişen afetler, çığ, dolu, şiddetli yağış, sel, taşkın, don olayı, tipi, fırtına, hortum, kasırga, tayfun, kuraklık, ekstrem sıcaklık, deprem, tsunami, volkanik püskürme, heyelan, kaya düşmesi, çamur akıntısı.

BECERİLER

Analiz etme

COĞRAFYA DERSİ 10. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

No	TEMA	ÜNİTE	KONU	Kazanım Sayısı	Öngörülen Ders Saati	Ders Saati %
1	YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ	İNSAN VE DOĞA	İnsan-Mekân ilişkisi	1	2	3.0
2	MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR	HARİTA BİLGİSİ	Harita Tanımı ve Önemi Haritanın Elemanları Haritanın Yapım Teknikleri Harita Çeşitleri	4	6	9.1
3	YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN	YERKABUĞUNUN MALZEMESİ: KAYAÇLAR	Mineral ve Kayaç Nedir? Kayaç Çeşitleri Magmatik Kayaçlar Tortul (Sedimenter) Kayaçlar Başkalaşım (Metamorfik) Kayaçlar Kayaçların Kullanımı	2	6	9.1
		TEMEL YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: DAĞ, PLATO, OVA	Yerkabuğunun Şekillenmesinde Etkili Olan Faktörler Gezegemimizin Eşsiz Manzaraları: Dağlar Platolar Besin Fabrikaları: Ovalar Türkiye'nin Başlıca Yeryüzü Şekilleri	5	10	15.1
4	DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ- TOPRAK	KARASAL SU SİS- TEMLERİ: YÜZEY VE DERİNLİK SULARI	Yüzey Suları: Akarsular ve Göller Derinlik Suları: Taban Suyu ve Kay- naklar Karstik Şekiller Türkiye Hidrografyası Türkiye'nin Su Potansiyeli Ve Sular- dan Faydalanma Buz ve Buzul Şekilleri	6	8	12.1
5	COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN	NÜFUS POLİTİKALARI VE GÖÇLER	Nüfus Politikaları Türkiye'de Nüfus Politikaları Göçler Türkiye'de Göçler	4	6	9.1
6	İNSANIN EVİ	KIR YERLEŞMELERİ	Kır Yaşamı Kır Konutları Türkiye'de Kırsal Konut Tipleri	2	4	6.1
7	VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA	TARIM	Toprağın Sesi: Tarım Türkiye'de Tarım	2	4	6.1

8	BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER	KÜLTÜREL HİTERLANDIMIZ	Türkiye'nin Özel Konumu Ülkemiz ve Kafkasya Ülkemiz ve Türkistan Ülkemiz ve Balkanlar Ülkemiz ve Ortadoğu Ülkemiz ve Kuzey Afrika Medeniyet Havzamız	7	14	21.2
9	HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE	TÜRKİYE'DE GÖÇEBE YAŞAMLAR	Türkiye'de Göçebe ve Yarı-Göçebe Yaşam Biçimleri	1	2	3.0
10	ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI	AFETLER COĞRAFYASI	Biyolojik Kökenli Afetler İnsan Kaynaklı Afetler Afetlere Karşı Nasıl Korunuruz?	3	4	6.1
TOPLAM				37	66	100

10.1. YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ**10.1.1. İNSAN VE DOĞA***İnsan-Mekân İlişkisi*

10.1.1. İnsan-doğa ilişkisindeki etkileşimi yorumlar.

İnşa edilmiş çevrede Ordu-Giresun Hava Limanı, Maltepe Sahil Parkı, Karadeniz sahil yolu, BAE-Dubai palmiye ve dünya adaları, Marmaray vb lerine dikkat çekilecek.

**ANAHTAR KELİMELEK/
KAVRAMLAR**

Tabiat, insan ve ortam, ortam değişimi, inşa edilmiş çevre.

BECERİLER

Yorumlama

10.2. MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR**10.2.1. HARİTA BİLGİSİ***Harita Tanımı ve Önemi**Haritanın Elemanları**Haritanın Yapım Teknikleri**Harita Çeşitleri*

10.2.1.1 Mekân analizinde haritanın önemini kavrar.

10.2.1.2. Haritaları oluşturan unsurlardan yola çıkarak mekâna ait hesaplamalar yapar.

10.2.1.3. Mekânsal verileri kullanarak harita hazırlar.

Okuma Parçası: Birûni, Pîrî Reis vb.

10.2.1.4. Kullanım amaçlarına göre haritaları örneklerden hareket ederek sınıflandırır.

**ANAHTAR KELİMELEK/
KAVRAMLAR**

Harita, kartografya haritacılık, harita işaretleri, ölçek, uzunluk hesaplama, alan hesaplama, eğim hesaplama, nokta, çizgi, alan, eş yükselti eğrisi, kabartma, gölgeleme, projeksiyon, düzlem, silindir, konik, izdüşüm, gerçek alan, harita çeşitleri.

BECERİLER

Harita çizme, Haritalarda hesaplama, Yaratıcı düşünme

10.3. YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN

10.3.1. YERKABUĞUNUN MALZEMESİ: KAYAÇLAR

Mineral ve Kayaç Nedir?

Kayaç Çeşitleri

Magmatik Kayaçlar

Tortul (Sedimenter) Kayaçlar

Başkalaşım (Metamorfik) Kayaçlar

Kayaçların Kullanımı

10.3.1.1. Yerkabuğunu oluşturan mineral ve kayaçları özelliklerine göre sınıflandırır.

Konular, kimya programıyla eşgüdüm halinde yürütülmeli, seçilmiş kayaç türlerinden örnekler verilmeli.

10.3.1.2. Kayaçların ekonomik değeri ve hayatımızdaki yerini önemser.

Okuma Parçası: Kayaçların ticaret, sağlık, turizm gibi konularda önemine ilişkin örnek olaylara yer verilmelidir.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Mineral, kayaç, yerkabuğu, volkanizma, volkanik kayaçlar, ayrışma, aşınma, taşınma, birikme, tabakalaşma, tortul kayaçlar, metamorfizma, metamorfik kayaçlar, kayaç döngüsü, yapı taşları, madenler, değerli taşlar vb.

10.3.2. TEMEL YERYÜZÜ ŞEKİLLERİ: DAĞ, PLATO VE OVA

Yerkabuğunun Şekillenmesinde Etkili Olan Faktörler

Gezegemizin Eşsiz Manzaraları: Dağlar

Platolar

Besin Fabrikaları: Ovalar

Türkiye'nin Başlıca Yeryüzü Şekilleri

10.3.2.1. Oluşum mekanizmalarını dikkate alarak yer şekillerini ayırt eder.

10.3.2.2. Yeryüzünde dağların oluşum süreci ve çeşitlerini kavrayarak, dağların canlı yaşamındaki yeri ve insan faaliyetlerindeki önemini analiz eder.

10.3.2.3. Platoların oluşumu, türleri ve dağılışılarından hareket ederek, platoların potansiyeli ve insan faaliyetlerindeki yerini yorumlar.

10.3.2.4. Ovaların oluşumu, türleri ve dağılışlarından hareket ederek, ovaların potansiyeli ve insan faaliyetlerindeki yerini önemser.

10.3.2.5. Türkiye'nin yeryüzü şekilleriyle iç ve dış etkenler arasındaki ilişkiyi arazi analizi yardımıyla açıklar.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Orojenez, epirojenez, deniz ilerlemesi, deniz gerilemesi, faylar, depremler, dış etkenler, gençlik, olgunluk, ihtiyarlık, dağ, jeosenkinal, antiklinal, senkinal, horst, graben, dağların potansiyeli, plato, plato çeşitleri, havza, ova çeşitleri, ovaların potansiyeli, kıyı şekilleri, karstik şekiller, buzul şekilleri, akarsu şekilleri, yapıya bağlı şekiller, Türkiye'nin yüzey şekilleri ve yaşam.

BECERİLER

Analiz etme, Yorumlama, Arazi analizi

DEĞERLER

Doğal kaynakların kıymetini bilme

10.4. DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ-TOPRAK

10.4.1. KARASAL SU SİSTEMLERİ: YÜZEY VE DERİNLİK SULARI

Yüzey Suları: Akarsular ve Göller

Derinlik Suları: Taban Suyu ve Kaynaklar

Karstik Şekiller

Türkiye Hidrografyası

Türkiye'nin Su Potansiyeli Ve Sulardan Faydalanma

Buz ve Buzul Yer Şekilleri

10.4.1.1. Kara yüzeylerini şekillendirici etkisi olan akarsuları ve gölleri sınıflandırır.

10.4.1.2. Derinlik sularının özelliklerini canlı yaşamıyla ilişkilendirir.

10.4.1.3. Yüzey ve derinlik sularının oluşturduğu karstik şekilleri ayırt eder.

10.4.1.4. Türkiye'deki su varlıklarının genel özelliklerini analiz eder.

10.4.1.5. Türkiye'deki su varlığından yararlanmanın ekonomik, sosyal ve kültürel etkileriyle ilgili proje hazırlar.

10.4.1.6. Buzulların oluşturduğu aşınım ve birikim şekillerini bilir.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Akarsu, akarsuyun beslenmesi, havza, akım, rejim, göl, göl tipleri, taban suyu, su tablası, kaynak türleri, kuyular, jeotermal enerji, kaynakların korunması, su ve canlı yaşam, lapyta, dolin, uvala, polye, obruk, düden, kanyon, mağara, sarkıt, dikit, sütun, traverten, arazi kullanımı ve insan, Türkiye'nin akarsuları, gölleri, yeraltı suları, kaynakları ve denizleri, Türkiye'nin su potansiyeli ve yaşam, buz, bankiz, buzul, buzullaşma, deniz seviyesi değişimi, buzulun hareketi, aysberg, sirk, vadi buzulu, örtü buzulu, takke buzulu, hörgüçkaya, moren, sander, buzul ve yaşam.

BECERİLER

Analiz etme, Proje hazırlama

10.5. COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN

10.5.1. NÜFUS POLİTİKALARI VE GÖÇLER

Nüfus Politikaları

Türkiye'de Nüfus Politikaları

Göçler

Türkiye'de Göçler

10.5.1.1. Zamana ve ülkelere göre nüfus politikalarının değişebileceğini kavrar.

10.5.1.2. Türkiye'de nüfus politikalarının değişebileceğini fark eder.

10.5.1.3. Göçlerin nedenlerini, sonuçlarını ve mekânsal ilişkilerini örnek olaylara dayalı olarak yorumlar.

10.5.1.4. Türkiye'de göçlerin nedenlerini, sonuçlarını ve mekânsal etkileşimi analiz eder.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Nüfus teorileri, nüfus politikaları, nüfus planlaması, aile planlaması, göç çeşitleri, sığınmacı, mülteci, itici faktörler, çekici faktörler, Türkiye'de nüfus politikaları, Türkiye'de göç, Suriyeli sığınmacılar.

BECERİLER

Analiz etme, Yorumlama

10.6. İNSANIN EVİ

10.6.1. KIR YERLEŞMELERİ

Kır Yaşamı

Kır Konutları

Türkiye’de Kırsal Konut Tipleri

10.6.1.1. Kır yerleşmeleri ve kırsal konutların işlevini, değişimini ve dönüşümünü anlamlandırır.

10.6.1.2. Geleneksel konut tiplerinden hareketle Türkiye’de konut ile ortam arasındaki ilişkiyi analiz eder.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Birincil-ikincil mağaralar, kurgan ve benzeri, inşa malzemesi, çadır, kır meskenleri, kırsal iktisadi fonksiyonların konutlara etkisi, kır yerleşme düzeni, yapı malzemeleri, hımış, bağdadi, hartama, taş mimari, ahşap mimari, prefabrik, geleneksel ev.

BECERİLER

Analiz etme

10.7. VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA

10.7.1. TARIM

Toprağın Sesi: Tarım

Türkiye’de Tarım

10.7.1.1. Tarım üretim faaliyetlerini sınıflandırır.

Okuma Parçaları: tarım-nüfus ilişkisi, Dünya gıda üretimi, tarımın geleceği, yeşil devrim, toprak reformu, kentleşme ve tarım alanı çelişkisi,

10.7.1.2. Türkiye’den herhangi bir tarım ürününün üretim sürecini proje hazırlayarak açıklar.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

İklim - tarım ilişkisi, kuraklık, tarım faaliyetlerinin özellikleri, tarımın gelişimi, tarım devrimleri, biyoteknolojik ve kimyasal tarım, topraksız tarım, bitkisel üretim, ürün desenleri, tahıllar ve diğer ürünler, hayvansal üretim, küçükbaş, büyükbaş, kümes hayvanları, ipekböcekçiliği, arıcılık, monokültür, polikültür, plantasyon, entansif tarım, ekstansif, modern tarım, ticari hayvancılık, geleneksel tarım, ara tarım.

BECERİLER

Proje hazırlama, Coğrafi olay ve olguları sınıflandırma

10. 8. BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER

10.8.1. KÜLTÜREL HİTERLANDIMIZ

Türkiye'nin Özel Konumu

Ülkemiz ve Kafkasya

Ülkemiz ve Türkistan

Ülkemiz ve Balkanlar

Ülkemiz ve Ortadoğu

Ülkemiz ve Kuzey Afrika

Medeniyet Havzamız

10.8.1.1. Farklı konum özelliklerinden hareket ederek Türkiye'nin özel konumunu analiz eder.

10.8.1.2. Kafkaslar ile ülkemiz arasındaki tarihi kültürel ve akrabalık bağlarını önemser.

10.8.1.3. Türkistan ile akrabalık bağlarını önemser.

10.8.1.4. Balkanlar ile ülkemiz arasındaki tarihi ve kültürel bağları önemser.

10.8.1.5. Ortadoğuda çok kültürlü yapının ortaya çıkardığı sorunları tartışır.

10.8.1.6. Kuzey Afrika ile ülkemiz arasındaki tarihi bağları bilir.

10.8.1.7. Medeniyetimiz ile coğrafyamızı ilişkilendirir.

Okuma Parçası:

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Özel Konum, Yaşadığımız Yer, Kafkasya, Türkistan, Orta Asya, Balkanlar, Ortadoğu, Kuzey Afrika, medeniyet.

BECERİLER

Analiz etme, Tartışma

DEĞERLER

Akrabalık bağlarına önem verme

10.9. HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE

10.9.1. TÜRKİYE'DE GÖÇEBE YAŞAMLAR

Türkiye'de Göçebe Ve Yarı-Göçebe Yaşam Biçimleri

10.9.1.1. Türkiye'de sıradışı yaşam biçimlerinin bir zenginlik olduğunu savunur.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Göçerler, yörükler, besin toplayıcıları, mevsimlik tarım işçileri, yaylacılar, inşaat işçileri, sayfiyeciler, yazlıkcılar, devre mülkçüler

DEĞERLER

Ülkemizdeki sıra dışı yaşam biçimlerini önemseme/ zenginlik sayma

10.10. ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI

10.10.1. AFETLER COĞRAFYASI

Biyolojik Kökenli Afetler

İnsan Kaynaklı Afetler

Afetlere Karşı Nasıl Korunuruz?

10.10.1.1. Biyolojik kökenli afetlerin nedenleri ve sonuçlarını araştırır.

10.10.1.2. İnsan faaliyetlerinde aşırılık ve ihmal sonucu meydana gelen afetleri örnekler üzerinden değerlendirir.

Okuma Parçası:

10.10.1.3. Afetlere karşı insanların bilinçlendirilmesinde sorumluluk alır.

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Salgın hastalıklar, böcek istilası, teknolojik afetler, nükleer kazalar, savaşlar, terör saldırıları, yangınlar, kimyasal saldırı, afet bilinci, ilk yardım çantası, zorunlu deprem sigortası, zemin etüdü.

BECERİLER

Araştırma

DEĞERLER

Sosyal sorumluluk alma

COĞRAFYA DERSİ 11. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

No	TEMA	ÜNİTE	KONU	Kazanım Sayısı	Öngörülen Ders Saati	Ders Saati %
1	YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ	MEKANI OKUMAK	Coğrafya okuryazarlığı	1	2	1,5
2	MEKANIN DİLİ: HARİTALAR	COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ	Harita Teknolojisi: CBS	2	4	3,1
3	YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN	DERİN ÇUKURLARIN ÖRTÜSÜ: OKYANUSLAR	Derin Çukurların Örtüsü: Okyanuslar Okyanus Ve Denizlerde Hareket: Dalga, Akıntı, Gel-Git Kıyı Şekilleri Türkiye'nin Kıyıları Isı ve Gaz Alışverişinde: Okyanuslar Ve Atmosfer	4	6	4,6
4	DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ- TOPRAK	BESİN ZİNCİRİNİN İLK HALKASI: BİTKİ TOPLULUKLARI	Bitki ve Bitki Toplulukları Bitkilerin Ortam İstekleri Madde Döngüsüyle Bitki - Toprak İlişkisi Bitki Rekabeti ve Bitki Örtüsünün Gelişimi Bitkilerin Dağılışı Türkiye'nin Doğal Bitki Toplulukları	8	16	12,1
5	COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN	KÜLTÜR COĞRAFYASI	Kültür Kültürü Oluşturan Unsurlar Mekân Kültür İlişkisi Kültür Bölgeleri Doğal ve Kültürel Miras	4	14	10,6
6	İNSANIN EVİ	ŞEHİR YERLEŞMELERİ	Şehir ve Yaşam Fonksiyonlarına Göre Şehirler Şehir Konutları	4	4	3,1
7	VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA	MADENLER VE ENERJİ KAYNAKLARI	Yeraltı Zenginliğimiz: Madenler Yakıt ve Güç: Enerji Kaynakları Türkiye'de Madenler ve Enerji Kaynakları Enerji Koridoru : Türkiye	4	14	10,6
		SANAYİ VE TİCARET	Teknolojik Üretim: Sanayi Sanayii Etkileyen Faktörler Türkiye'de Sanayi Türkiye'de Ticaret	4	14	10,6
		ULAŞIM	Zaman ve Mekanda Yakınlaşma: Ulaşım Türkiye'de Ulaşım	2	8	6,0

8	BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER	KAFKASYA VE TÜRKİSTAN	Kafkasya'nın Genel Coğrafi Özellikleri Kafkas Ülkeleri Ve Özerk Cumhuriyetler Kafkas Ülkelerinin Tarihi Ve Siyasi Coğrafyası Türkiye'nin Kafkaslarla İlişkileri Türkistan'ın Genel Coğrafi Özellikleri Türkistan Ülkeleri Ve Özerk Cumhuriyetler Türkiye'nin Türkistan İle İlişkileri	6	16	12,0
		KÜLTÜR MOZAIĞI: BALKANLAR	Balkanların Genel Coğrafya Özellikleri Balkan Ülkeleri Balkan Ülkelerinin Tarihi Ve Siyasi Coğrafyası Türkiye'nin Balkanlarla İlişkileri	4	14	10,6
9	HARİKALAR DIYARI: TÜRKİYE	TÜRKİYE'NİN YAVAŞ ŞEHİRLERİ	Otantik Yaşam: Yavaş Şehirler	1	4	3,1
		TÜRKİYE'NİN SULAK ALANLARI ve ENDEMİZM	Doğal Yaşamın Şaheserleri: Türkiye'nin Sulak Alanları Endemizm Açısından Türkiye	2	4	3,1
10	ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI	ORTAM SORUNLARI	İklim Değişikliği Sığınmacılar ve Mülteciler Aşırı Şehirleşme Yoksulluk ve Açlık Bitki ve Hayvan Türlerinin Yok Oluşu	5	12	9,0
Toplam				51	132	100

11.1. YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ

11.1.1. MEKÂNİ OKUMAK

Coğrafya Okuryazarlığı

11.1.1.1. Günlük yaşamda kullanılan coğrafi öğeleri sorgular.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Coğrafi gözlem, mekân algısı, mekânsal farkındalık, zihin haritaları, adres bulma.

BECERİLER

Harita çizme

11.2. 1. MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR

11.2.1. COĞRAFİ BİLGİ SİSTEMLERİ

Harita Teknolojisi: CBS

11.2. 1. 1. CBS'nin günlük yaşamı kolaylaştırıcı etkisini örneklerle analiz eder.

11.2. 1. 2. Hazır veri tabanlarından yararlanarak yaşadığı yer ve yakın çevresinin basit haritasını çizer.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

CBS-topografya haritaları, CBS-dağılım haritaları, diğer CBS çizimleri.

BECERİLER

Analiz etme, Harita çizme

11.3. YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN

11.3.1. DERİN ÇUKURLARIN ÖRTÜSÜ: OKYANUSLAR

Derin Çukurların Örtüsü: Okyanuslar

Okyanus Ve Denizlerde Hareket: Dalga, Akıntı, Gel-Git

Kıyı Şekilleri

Türkiye'nin Kıyıları

Isı ve Gaz Alışverişinde: Okyanuslar ve Atmosfer

11.3.1.1. Okyanusların özelliklerini canlı yaşamı ile ilişkilendirir.

11.3.1.2. Okyanus ve denizlerde oluşan hareketlerin ortam ve yaşam üzerindeki etkisini kavrar.

11.3.1.3. Türkiye kıyılarının özelliklerini ve ülke için önemini açıklar.

11.3.1.4. Okyanuslar ile atmosfer arasında meydana gelen ısı ve gaz alışverişinin oluşturduğu değişimleri analiz eder.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Okyanus, deniz, okyanuslar ve yaşam, dalga, dalga çeşitleri, tsunami, dalga aşınım ve birikim şekilleri, akıntı, akıntı çeşitleri, deniz suyu sıcaklığı, kıyı, falez, kıyı oku, tombolo, kıyı tipleri, gel-git ve enerji üretimi, okyanuslarda gaz ve enerji değişimi, tropikal fırtınalar, el-nino, la-nina, enso

BECERİLER

Analiz etme, yorumlama

11.4. DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ-TOPRAK**11.4.1. BESİN ZİNCİRİNİN İLK HALKASI: BİTKİ TOPLULUKLARI***Bitki ve Bitki Toplulukları**Bitkilerin Ortam İstekleri**Madde Döngüsüyle Bitki - Toprak İlişkisi**Bitki Rekabeti ve Bitki Örtüsünün Gelişimi**Bitkilerin Dağılışı**Türkiye'nin Doğal Bitki Toplulukları*

11.4.1.1. Bitkileri görünüşlerine göre ayırt ederek bitki topluluklarını sınıflandırır.

11.4.1.2. Farklı ortamlarda farklı bitkilerin yetişebileceğini yorumlar.

11.4.1.3. Bitki-toprak ile madde döngüsü arasındaki ilişkiyi analiz eder.

11.4.1.4. Bitki örtüsünün oluşumunu ve gelişimini kavrar.

11.4.1.5. İklim etkisine göre bitki örtüsünün dağılışını analiz eder.

11.4.1.6. Türkiye'deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetişme şartlarıyla ilişkilendirerek analiz eder.

11.4.1.7. Mevcut coğrafi verilerden yararlanarak Türkiye'nin kuzey-güney yönlü bitki topluluklarının kesitlerini hazırlar.

11.4.1.8. Türkiye'nin bitki çeşitliliğinin korunması ve sürdürülmesinin gerekliliğini afiş hazırlayarak açıklar.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Ot, çalı, ağaç, maki, psödomaki, garig, yayvan yapraklılar, iğne yapraklılar, bitki toplulukları, relikt, endemik, tıbbi ve aromatik bitkiler.

BECERİLER

Analiz etme, Coğrafi olay ve olguları sınıflama, Yaratıcı düşünme, Yorumlama, Kesit hazırlama, Afiş hazırlama

11.5. COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN

11.5.1. KÜLTÜR COĞRAFYASI

Kültür

Kültürü Oluşturan Unsurlar

Mekân Kültür İlişkisi

Kültür Bölgeleri

Doğal ve Kültürel Miras

11.5.1.1. Kültürün çeşitli unsurlardan oluşan bir bütün olduğunu kavrar.

11.5.1.2. Kültür ile mekân arasındaki ilişkiyi ve değişimi analiz eder.

Okuma Parçası: Kültür Değişmeleri

11.5.1.3. Farklı kültür bölgelerinin dağılışını yorumlar.

11.5.1.4. Doğal ve kültürel mirası önemser.

Okuma Parçası: Dünya Miras Listesinden Örnekler

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Kültür, maddi kültür, manevi kültür, kültür ocağı, kültür değişmeleri, kültür çatışmaları, kültür farklılıkları, şehir kültürü, kırsal kültürü, popüler kültür, kültür yozlaşması, İslam kültürü, Çin ve Hint kültürü, Avrupa kültürü, Doğu kültürü, Slav-Rus kültürü, Afrika kültürü, kültür zenginliğı, doğal değerler, kültürel değerler ve korunması.

BECERİLER

Analiz etme, Yorumlama

DEĞERLER

Doğal kültürel mirasın korunması

11.6. İNSANIN EVİ

11.6.1. ŞEHİR YERLEŞMELERİ

Şehir ve Yaşam

Fonksiyonlarına Göre Şehirler

Şehir Konutları

11.6.1.1. Şehir yaşamının diğer yaşam biçimlerinden farkını analiz eder.

11.6.1.2. Şehir sorunları ile şehir cazibesinin karşıtlığını açıklayan afiş hazırlar.

11.6.1.3. Farklı özelliklere sahip şehirleri ve yaşam biçimlerini karşılaştırır.

11.6.1.4. Şehir konutları ile şehir yaşamı arasındaki bağları örneklendirir.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Kır, balık, polis, şar, şehir, büyükşehir, metropol, megapol, kümeşehir, konurbasyon, şehirleşme, şehrin etki sahası, şehir planı, apartman, skyline / gökdelen, şehir sorunları, kentsel dönüşüm

BECERİLER

Analiz etme, Karşılaştırma, Afiş hazırlama, Yaratıcı düşünme

11.7. VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA**11.7.1. MADENLER VE ENERJİ KAYNAKLARI**

Yer Altı Zenginliğimiz : Madenler

Yakıt ve Güç: Enerji Kaynakları

Türkiye’de Madenler ve Enerji Kaynakları

Enerji Koridoru : Türkiye

11.7.1.1. Maden ve enerji kaynaklarından faydalanırken tükenebileceğinden hareketle tasarruf edilmesini savunur.

11.7.1.2. Türkiye’nin madenlerinin ülke ekonomisine katkısını analiz eder.

11.7.1.3. Enerji kaynaklarından hareketle enerji açığının giderilmesi konusunda öneriler getirir.

Okuma Parçası: Madencilik ve Çevre Sorunları

11.7.1.4. Türkiye’nin bölgesel enerji koridoru olmasının önemini savunur.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Hammadde, maden çıkarım yöntemleri, jeolojik ilişkileri, stratejik ve kritik madenler, temel ve metalik madenler, madencilik faaliyetlerinin dağılışı, yenilenemeyen, yenilenebilir enerji kaynakları, alternatif enerji kaynakları, biyomass, jeotermal, okyanus enerjisi, güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, enerjinin taşınması, enerji koridoru, TANAP, Mavi Akım, BTC, Kerkük-Yumurtalık, enerji güvenliği.

BECERİLER

Analiz etme, Afiş hazırlama, Yaratıcı düşünme

11.7.2. SANAYİ VE TİCARET

Teknolojik Üretim: Sanayi

Sanayii Etkileyen Faktörler

Türkiye’de Sanayi

Türkiye’de Ticaret

11.7.2.1. Sanayi faaliyetleri gerçekleştirilirken çevrenin korunmasının gerekliliğini önemser.

11.7.2.2. Sanayii etkileyen faktörleri kavrar.

11.7.2.3. Sanayinin mekânı, toplumu ve ekonomiyi dönüştürücü etkisini sorgular.

11.7.2.4. Sanayi ve ticaretin Türkiye ekonomisi için önemini savunur.

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Sanayinin gelişimi, sanayi devrimi, ev imalatı, atölye imalatı, fabrika imalatı, sanayi kolları, hammadde, enerji, sermaye, işgücü, ulaşım, pazar, sanayide yer seçimi, dünya sanayi bölgeleri, Türkiye’de sanayi bölgeleri, organize sanayi bölgesi, iç ticaret, dış ticaret, ihracat, ithalat, ticaret hacmi, serbest ticaret bölgesi

11.7.3. ULAŞIM

Zaman ve Mekânda Yakınlaşma: Ulaşım

Türkiye’de Ulaşım

11.7.3.1. Ulaşımın insan, hizmet ve malların yer değiştirmesindeki önemini kavrar.

11.7.3.2. Türkiye’de ulaşım faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik hayat üzerindeki etkisini tartışır.

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Ulaşımın gelişimi, ulaşım ağları, ulaşım-doğal ortam ilişkisi, iklimin etkisi, yer seçimi, yol, taşınabilirlik, yolların gelişimi, deniz ulaşımı, limanlar, hinterland, gemiler, deniz yolları, demiryolu, yüksek hızlı tren, Marmaray, karayolu ulaşımı, doğal yollar, modern yollar, motorlu taşıtlar, trafik hacmi, otoyollar, yol sanat yapıları, havayolu ulaşımı, hava taşıtları, havalimanları, petrol ve doğal gaz boru hatları, Türkiye’de ulaşım ve fiziki-beşeri faktörler

BECERİLER	Sorgulama, Tartışma
-----------	---------------------

DEĞERLER	Tasarruf etme, Kaynakların bilinçli kullanılması, Çevrenin korunması
----------	--

11. 8. BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER**11.8.1. KAFKASYA VE TÜRKİSTAN***Kafkasya'nın Genel Coğrafi Özellikleri**Kafkas Ülkeleri ve Özerk Cumhuriyetler**Kafkas Ülkelerinin Tarihi ve Siyasi Coğrafyası**Türkiye'nin Kafkaslarla İlişkileri**Türkistan'ın Genel Coğrafi Özellikleri**Türkistan Ülkeleri ve Özerk Cumhuriyetler**Türkiye'nin Türkistan ile İlişkileri*

11.8.1.1. Kafkaslar bölgesinin coğrafi özelliklerini kavrar.

11.8.1.2. Siyasi sınırlar ile dini ve etnik gruplar arasındaki ilişkiyi analiz eder.

Okuma Parçası: Karabağ Sorunu ve Hocalı Katliamı

11.8.1.3. Kafkaslar'daki çok kültürlü yapının ortaya çıkardığı sorunları tartışır.

11.8.1.4. Ülkemiz ile Kafkaslardaki kültür varlıkları ve akraba topluluklarını ilişkilendirir.

Okuma Parçası: Kafkas İslam Ordusu

11.8.1.5. Türkistan'ın coğrafi özellikleriyle ilgili sunum hazırlar.

Okuma Parçası: Ahmet Yesevi

11.8.1.6. Ülkemizin Türkistan ile tarihi, kültürel ve güncel bağlarını önemser.

Okuma Parçası: Doğu Türkistan ve Uygurlar

**ANAHTAR KELİMELER/
KAVRAMLAR**

Kafkasya, Kuzey Kafkasya, Güney Kafkasya, Trans Kafkasya, özerk bölgeler, oblast, kray, rayon, de facto devletler, Kafkasya'da Türk, Çerkez ve diğer halklar, TANAP Projesi, Bakü - Tiflis Ceyhan Boru Hattı, Nabucco Projesi, Türkistan, Batı Türkistan, Doğu Türkistan, Güney Türkistan, Maveraünnehir, Çungarya, Tarım, Fergana havzaları, Kızılıkum, Karakum, Taklamakan çölleri, Karakum Kanalı, kehriz, İpek Yolu, tarihi şehirler ve kültürel varlıklar.

BECERİLER

Analiz etme

DEĞERLER

Akrabalık bağlarına önem verme

11.8.2. KÜLTÜR MOZAIĞI: BALKANLAR

Balkanların Genel Coğrafya Özellikleri

Balkan Ülkeleri

Balkan Ülkelerinin Tarihi ve Siyasi Coğrafyası

Türkiye'nin Balkanlarla İlişkileri

11.8.2.1. Balkan yarımadasının coğrafi özelliklerini kavrar.

11.8.2.2. Siyasi sınırlar ile dini ve etnik gruplar arasındaki ilişkiyi analiz eder.

11.8.2.3. Balkanlar'daki çok kültürlü yapının ortaya çıkardığı sorunları tartışır.

Okuma Parçası: Balkanlarda sınırların değişimi

11.8.2.4. Balkanlardaki kültür varlıklarımızla akraba topluluklarını ilişkilendirir.

Okuma Parçası: TİKA faaliyetlerinden örnekler.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Balkan, Rumeli, Trakya, Sancak, Voyvodina, Kosova, Deli Orman, Dobruca, Slavonya, Dalmaçya, Makedonya, Batı Trakya, Hersek bölgeleri, Yugoslavya, Slav, Rum, Arnavut, Rumen, Türk, Ulah, Torbeş, Pomak, Çingene, Boşnak ve Gorani, Balkan Savaşları, nüfus mübadelesi, Mostar Köprüsü, Tuna, Meriç, Vardar Irmağı, tarihi şehirler ve kültürel varlıklarımız.

BECERİLER

Analiz etme, Tartışma

11.9. HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE

11.9.1. TÜRKİYE'NİN YAVAŞ ŞEHİRLERİ

Otantik Yaşamlar: Yavaş Şehirler

11.9.1.1. Yavaş şehirlerin otantik yapısı ile coğrafi ortam arasındaki bağlantıyı analiz eder.

Okuma Parçası: Yavaş Şehirler

11.9.2. TÜRKİYE'NİN SULAK ALANLARI ve ENDEMİZM

Doğal Yaşamın Şaheserleri: Türkiye'nin Sulak Alanları

Endemizm açısından Türkiye

11.9.2.1. Sulak alanların canlılar için önemini Türkiye'deki örnekleri üzerinden değerlendirir.

11.9.2.2. Türkiye'nin endemik zenginliğinin farkına varır.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Yavaş şehir, kriterleri, Türkiye'nin yavaş şehirleri, yavaş şehir adayları, sulak alan, Ramsar Sözleşmesi, Türkiye'de sulak alanlar, endemik türler

BECERİLER

Analiz etme

11.10. ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI**11.10.1. ORTAM SORUNLARI***İklim Değişikliği**Siğınmacılar ve Mülteciler**Aşırı Şehirleşme**Yoksulluk ve Açlık**Bitki ve Hayvan Türlerinin Yok Oluşu*

11.10.1.1. İklim değişikliklerinin doğal bir süreç olduğunu kavrar.

11.10.1.2. Göçmen, siğınmacı ve mülteci sorunlarını neden ve sonuçlarıyla birlikte tartışır.

Okuma Parçası

11.10.1.3. Aşırı şehirleşmenin oluşturduğu sorunları tartışır.

11.10.1.4. Yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılmasına yönelik öneriler getirir.

11.10.1.5. Biyoçeşitliliğin geleceği açısından risk altındaki türleri korunmasının gerekliliğini savunur.

**ANAHTAR KELİMELER/
KAVRAMLAR**

Küresel iklim değişikliği, iklim salınımı, küresel ısınma teorileri, yerinden edilmişlik, iltica, mülteci, göçmen, siğınmacı, kaçak göçmen, mülteci kampı, sosyal sorunlar, teşkilatlar, aşırı nüfuslanma, plansız şehirleşme, çarpık şehirleşme, gecekondu, kaçak yapılaşma, ulaşım sorunu, hava, gürültü, görüntü, ışık kirliliği, israf, müsrif, tasarruf, açlık, yoksulluk, tüketim çılgınlığı, yoksullukla mücadele, açlıkla mücadele, obezite, risk altındaki endemikler, nesli tükenmekte olan hayvanları koruma

BECERİLER

Tartışma, Yaratıcı düşünme

DEĞERLER

Biyoçeşitliliği önemseme

COĞRAFYA DERSİ 12. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI

No	TEMA	ÜNİTE	KONU	Kazanım Sayısı	Öngörülen Ders Saati	Ders Saati %
1	YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ	COĞRAFYA HER YERDE	Günlük Yaşamın Coğrafyası	1	2	1,5
2	MEKANIN DİLİ: HARİTALAR	TEMATİK HARİTALAMA	CBS Uygulamaları	2	8	6,1
3	YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN	BÜYÜK KARA PARÇALARI	Kıtalar	3	8	6,1
4	DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ- TOPRAK	YERKABU- ĞU'NUN CANLI ÖRTÜSÜ: TOPRAKLAR	Toprak ve Toprak Oluşumu Toprak Oluşumunu Etkileyen Faktörler ve Süreçler Toprak Sınıflandırması ve Dağılışı Türkiye Toprakları	3	14	10,7
5	COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN	MÜCADELE MEKANI: SİYASİ COĞRAFYA	Jeopolitik Konum Güç Unsurları ve Hâkimiyet Teorileri Çatışma ve Uyuşmazlık Alanları Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar	6	16	12,2
6	İNSANIN EVİ	MESKENLER	Konut İnşa Malzemeleri Ve Konut Tipleri Konut Planları	2	4	3,0
7	VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA	BALIKÇILIK ve ORMANCILIK	Dünya'da Balıkçılık Türkiye'de Balıkçılık Dünya'da Ormancılık Türkiye'de Ormancılık	6	12	9,0

8	BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER	MEDENİYETLER BEŞİĞİ: ORTADOĞU ve KUZEY AFRİKA	Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Genel Coğrafi Özellikleri Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Potansiyeli ve Riskleri Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Etnik ve Dini Yapısı Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Siyasi Coğrafyası ve Türkiye ile İlişkileri Kıbrıs Adası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	9	22	16,7
		ÜLKELERİ TANIMLAMA	Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyi Sanayi Devriminin Başladığı Ülke : İngiltere Ekonomide Devasa Kalkınan Ülkeler: Japonya ve Almanya Tarımsal Ekonomi Sürecinde: Pakistan, Bangladeş, Hollanda Doğal Kaynak Zengini Ülkeler : Rusya Fed., Güney Afrika Cum., Endonezya, Nijerya Dünyanın Uyanmakta Olan Devletleri: Hindistan, Brezilya Az Gelişmiş Ülkeler: Somali, Moğolistan, Haiti, Dünyanın İki Büyük Gücü: ABD ve Çin	7	22	16,7
9	HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE	ANADOLU'NUN MİMARİ ANITLARI	Coğrafya ve Mimari	1	4	3,0
		TURİZM DEĞERLERİ : TÜRKİYE	Türkiye'nin Turistik Kaynakları Türkiye'de Turizm	2	6	4,5
10	ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI	ORTAM SORUNLARI	Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı Nüfus Sorunları Ortam Kirlenmesi Erozyon ve Çölleşme Türkiye'de Toprak Erozyonu	5	14	10,5
Toplam				47	132	100

12.1. YAŞAMIN İÇİNDE COĞRAFYA BİLİMİ

12.1.1. COĞRAFYA HER YERDE

Günlük Yaşamın Coğrafyası

12.1.1.1. Günlük yaşamda kullanılan coğrafi öğeleri sorgular.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Günlük yaşamda coğrafi öğeler, yer, yön, rota, cep telefonu, uydu, uçaklar, hava olayları, topografik elemanlar

BECERİLER

Sorgulama

12. 2. MEKÂNIN DİLİ: HARİTALAR

12.2.1. TEMATİK HARİTALAMA

CBS Uygulamaları

12.2.1.1. CBS yazılımı kullanarak harita yapar.

12.2.1.2. CBS ile yapılmış çeşitli haritaları karşılaştırır.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

CBS-veri tabanı, CBS-tematik haritalar, CBS-dağılım haritaları ve diğer CBS çizimleri

BECERİLER

Harita çizme, Karşılaştırma, Bilgi teknolojilerini kullanma

12.3. YERYUVARINI ANLAMAK: MAVİ GEZEĞEN

12.3.1. BÜYÜK KARA PARÇALARI

Kıtalar

12.3.1.1. Kıtaların genel fiziki ve beşeri özelliklerini kavrar.

12.3.1.2. Kıtaların genel fiziki özelliklerini haritalar çizerek gösterir.

12.2.1.3. Kıtaların genel beşeri özelliklerini haritalar çizerek karşılaştırır.

ANAHTAR KELİMELELER/ KAVRAMLAR

Kıta, Pangea (Süper Kıta), kıtalar, Asya, Afrika, Antarktika, tartışmalı kıtalar: Avrupa, Amerika, Okyanusya.

BECERİLER

Harita çizme

12.4. DOĞADAKİ ZENGİNLİK: HAVA-SU-BİTKİ -TOPRAK

12.4.1 YERKABUĞU'NUN CANLI ÖRTÜSÜ: TOPRAKLAR

Toprak ve Toprak Oluşumu

Toprak Oluşumunu Etkileyen Faktörler ve Süreçler

Toprak Sınıflandırması ve Dağılışı

Türkiye Toprakları

12.4.1.1. Toprak ve toprak oluşum sürecinin aşamalarını kavrar.

12.4.1.2. Toprakların sınıflandırmasına göre dünyadaki dağılışını yorumlar.

12.4.1.3. Türkiye'deki toprak tipleri ve bunların dağılışında etkili olan faktörleri ilişkilendirir.

ANAHTAR KELİMELE/ KAVRAMLAR

Toprak, ayrışma biçimleri, toprağın fiziksel ve kimyasal özellikleri, ana-kaya, iklim, organizma, topografya, zaman, podzolleşme, lateritleşme, kireçlenme, toprak sınıflandırması, zonal, intrazonal, azonal çeşitleri, Türkiye'nin toprak çeşitleri.

BECERİLER

Yorumlama

12.5. COĞRAFYANIN ÖZNESİ: İNSAN

12.5.1. MÜCADELE MEKÂNI: SİYASİ COĞRAFYA

Jeopolitik Konum

Güç Unsurları ve Hâkimiyet Teorileri

Çatışma ve Uyuşmazlık Alanları

Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar

12.5.1.1. Mekânın jeopolitik konumunun fırsat ve risklerini analiz eder.

12.5.1.2. Jeopolitik konumun önemini güncel örneklerle kavrar.

12.5.1.3. Hâkimiyet teorilerini fiziki ve beşeri güç unsurlarıyla ilişkilendirir.

12.5.1.4. Hâkimiyet teorilerinin geçerliliğini haritalardan faydalanarak tartışır.

12.5.1.5. Çatışma ve uyuşmazlık alanlarının neden ve sonuçlarını tartışır.

12.5.1.6. Uluslararası kurum ve kuruluşların siyasi coğrafya açısından rollerini değerlendirir.

BM, AB, NATO, İİT, KEİK, OPEC, BDT, OECD, D-8, G-20 vd

**ANAHTAR KELİMELER/
KAVRAMLAR**

Jeopolitik, jeostrateji, stratejik kaynaklar, stratejik alan, enklav, ekslav, diplomasi, küreselleşme, fiziki güç etkenleri, beşeri güç etkenleri, hâkimiyet teorileri, etnik çatışma, dini çatışma, ekonomik çatışma, kaçakçılık ve yasadışı göçler, askeri çatışma, çatışma bölgeleri, su sorunu, enerji sorunu, silahlanma, sınır sorunları, kıta sahanlığı, Süleyman Şah Türbesi, Vatikan

BECERİLER

Analiz etme, Tartışma

12.6. İNSANIN EVİ

12.6.1. MESKENLER

Konut İnşa Malzemeleri Ve Konut Tipleri

Konut Planları

12.6.1.1. Konut inşasındaki yapı malzemelerini ve değişimini konut tipleriyle ilişkilendirir.

Doğal yapı malzemelerinin avantajları, Safranbolu, Beypazarı, Harput, Kemaliye evleri, Harran kümbet evleri, yeşil ev, yeşil çatı, kara orman evlerine vb dikkat çekilecek.

12.6.1.2. Yaşadığı çevreden seçeceği bir konutun planını ölçekli olarak çizer.

**ANAHTAR KELİMELER/
KAVRAMLAR**

Blok, çantı ev, hımış, bağdadi, hartama, kütük ev, kerpiç, doğal yapı taşları, trulli, pueblo, tulou, teknolojik konutlar, çatı ve ortam ilişkisi, konut planları

BECERİLER

Harita çizme

12.7. VARLIK-YOKLUK AYNASI: İKTİSADİ COĞRAFYA**12.7.1. BALIKÇILIK ve ORMANCILIK***Dünya’da Balıkçılık**Türkiye’de Balıkçılık**Dünya’da Ormancılık**Türkiye’de Ormancılık*

12.7.1.1. Balıkçılığın ülke ekonomilerindeki yerini ve önemini kavrar.

12.7.1.2. Balıkçılık bakımından zengin olan alanları Dünya haritasında gösterir.

12.7.1.3. Türkiye’nin balıkçılık potansiyelinin beslenme ve ekonomik bakımdan önemini savunur.

12.7.1.4. Tükenebilir bir kaynak olan ormanların yaşam için korunmasının vazgeçilmez olduğunu önemser.

12.7.1.5. Ormancılığın ülke ekonomilerindeki yerini örneklerle açıklar.

12.7.1.6. Türkiye’de ormanın ekonomik yaşamı şekillendirici etkisini analiz eder.

**ANAHTAR KELİMELER/
KAVRAMLAR**

Balıkçılık faaliyetleri, balık yatakları, tatlı su, kıyı, açık deniz, kültür balıkçılığı, ormancılık faaliyetleri, ormanlardan faydalanma, orman işletmeciliği, ormanların tahribi, ormanlaştırma, orman ürünleri, orman köyleri

BECERİLER

Analiz etme, Harita çizme

DEĞERLER

Doğal kaynakların korunması

12.8. BÜYÜK YAP-BOZ: BÖLGELER

12.8.1. MEDENİYETLER BEŞİĞİ: ORTADOĞU ve KUZEY AFRİKA

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Genel Coğrafi Özellikleri

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Potansiyeli ve Riskleri

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın Etnik ve Dini Yapısı

Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri

Ortadoğu - Kuzey Afrika'nın Siyasi Coğrafyası ve Türkiye ile İlişkileri

Kıbrıs Adası

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

12.8.1.1. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın coğrafi özelliklerini kavrar.

12.8.1.2. Su kaynaklarının önemini, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'nın siyasetine etkisini tarihi boyutuyla analiz eder.

12.8.1.3. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki enerji kaynaklarının bölge ve dünya siyasetine etkilerini açıklar.

12.8.1.4. Siyasi sınırlar ile dini ve etnik gruplar arasındaki ilişkiyi medeniyetler bağlamında analiz eder.

Okuma Parçası.

12.8.1.5. Ortadoğu ülkelerini genel özellikleri ile tanır.

12.8.1.6. Kuzey Afrika ülkelerini genel özellikleri ile bilir.

12.8.1.7. Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin bağımsızlık sürecini ve Türkiye ile bağlarının önemini savunur.

12.8.1.8. Kıbrıs adasının genel coğrafi özelliklerini kavrar.

12.8.1.9. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye arasındaki tarihi, kültürel ve akrabalık bağlarını önemser.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Güneybatı Asya, Ön Asya, boğazlar, kanallar, Mümbit Hilal, Mezopotamya, çöller, su kıtlığı, medeniyet beşiği, Yahudilik, Hristiyanlık, İslamiyet, Nil deltası, petrol, doğalgaz, boru hatları, sınır aşan sular, Golan tepeleri, Filistin sorunu, Kudüs, Hicaz, Atlas ülkeleri, etnik ve dini gruplar, Sykes - Picot Antlaşması, manda yönetimi, monarşi, oligarşi, Yemen Harbi, Trablusgarp, Körfez Savaşı, Suriye iç savaşı, Doğu Akdeniz enerji kaynakları, sıvılaştırılmış doğal gaz taşımacılığı (LNG), Kıbrıs Adası, Kıbrıs sorunu, Kıbrıs'ın jeopolitiği

DEĞERLER

Akrabalık bağlarına önem verme

12.8.2. ÜLKELERİ TANIMALIM

Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyi

Sanayi Devriminin Başladığı Ülke : İngiltere

Ekonomide Devasa Kalkınan Ülkeler: Japonya ve Almanya

Tarımsal Ekonomi Sürecinde: Pakistan, Bangladeş, Hollanda

Doğal Kaynak Zengini Ülkeler : Rusya Fed., Güney Afrika Cum., Endonezya, Nijerya

Dünyanın Uyanmakta Olan Devleri: Hindistan, Brezilya

Az Gelişmiş Ülkeler: Somali, Moğolistan, Haiti,

Dünyanın İki Büyük Gücü: ABD ve Çin

12.8.2.1. Ülkeleri gelişmişlik düzeylerine göre sınıflandırır.

12.8.2.2. Gelişme süreçleri birbirinden farklı olan ülkeleri karşılaştırır.

12.8.2.3. Tarımda doğru yatırım ve politikaların gelişmişlik düzeyinde belirleyici etkisini analiz eder.

12.8.2.4. Doğal kaynaklarla gelişmişlik düzeyi arasında ilişki kurar.

12.8.2.5. Gelişmeleri farklı faktörlere bağlı olarak gerçekleşen ülkelerin özelliklerini bilir.

12.8.2.6. Ülkelerin az gelişmiş olmasının nedenlerini araştırır.

12.8.2.7. Büyük güçlerin dünya üzerindeki etkilerinin ekonomik, siyasi ve askeri sonuçlarını tartışır.

ANAHTAR KELİMELER/ KAVRAMLAR

Gelişmişlik düzeyi, GSMH, kişi başına düşen milli gelir, ada devletleri, beşeri sermaye, nano teknoloji, dünya savaşları, emek yoğun tarım, tarım politikası, polder, enerji kaynakları, amazon ormanları, muson iklimi, nüfus gücü, bilişim teknolojisi, futbol, festivaller, hızlı nüfus artışı, iç çatışmalar, salgın hastalıklar, ucuz işgücü, hammadde, Tayvan, Hong-Kong, silikon vadisi, NASA, Hollywood, rezerv para.

BECERİLER

Analiz etme, Tartışma, Araştırma

12.9. HARİKALAR DİYARI: TÜRKİYE

12.9.1. ANADOLU'NUN MİMARİ ANITLARI

Coğrafya ve Mimari

12.9.1.1. Türkiye'nin mimari anıtlarının değerini önemser.

12.9.2. TURİZM DEVI : TÜRKİYE

Türkiye'nin Turistik Kaynakları

Türkiye'de Turizm

12.9.2.1. Türkiye'nin turistik kaynaklarını sınıflandırarak açıklar.

12.9.2.2. Turizmin Türkiye'de ekonomik ve sosyal hayata etkilerini yorumlar.

ANAHTAR KELİMELEK/ KAVRAMLAR

Mimari anıtların fiziki özellikleri, beşeri özellikleri, Türkiye'nin önemli mimari anıtları, Türkiye'de turizmin gelişim süreci, turistik kaynaklar ve turistik tesisler

BECERİLER

Yorumlama

DEĞERLER

Mimari değerlerin korunmasını önemseme

12.10. ÇOK GEÇ OLMADAN: AFETLER VE ORTAM SORUNLARI**12.10.1. ORTAM SORUNLARI***Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı**Nüfus Sorunları**Ortam Kirlenmesi**Erozyon ve Çölleşme**Türkiye’de Toprak Erozyonu*

12.10.1.1. Kaynakların miras değil gelecek kuşakların emaneti olduğunun farkına varır.

Okuma Parçası: Aral Gölü

12.10.1.2. Nüfusla ilgili ortaya çıkacak sorunlara karşı çözüm önerileri sunar.

12.10.1.3. Çevre bilincinin kazanılması açısından insanın ortam kirliliğine etkisini değerlendirir.

12.10.1.4. Türkiye’de toprak erozyonunun önlenmesine yönelik öneriler sunar.

Okuma Parçası:

12.10.1.5. Sürdürülebilir bir ortamın sağlanması açısından geri dönüşümün önemini savunur.

**ANAHTAR KELİMELELER/
KAVRAMLAR**

Yaşlanma, beslenme, barınma, işsizlik, aşırı su tüketimi, aşırı otlatma, yanlış arazi kullanımı, sürdürülebilirlik, dengesiz gelir dağılımı, kapalı ortam hava kalitesi, su kirliliği, toprak kirliliği, radyasyon, gürültü, görüntü, ışık kirliliği, erozyon ve çeşitleri, kuraklık, çölleşme, bitki örtüsünün tahribi, mera ıslahı, ağaçlandırma, teraslama, geri dönüşüm.

BECERİLER

Yaratıcı düşünme

DEĞERLER

Kaynakların bilinçli kullanılması

